

מאמצי קרן זו... (מאמצי קרן זו...)

מראי מקומות לעיון בדף היומי

בית מדרש גבוה לתורה
כולל הדף היומי
קריית ספר ת"י

מיסודה של עמותת "משולי ערימת" רחוב שאגת אריה 17/25 קריית ספר 71919 מודיעין עילית ארץ ישראל

גליון מספר 521

הוצגה ע"י בנים הנח"י
הר"י אברהם אליעזר מרקוביץ שליט"א לונדון

לענין הר"י צבי בהר"י מורדכי ורעינתו מרת רחל לאה בת הר"ר אברהם אליעזר ז"ל

בס"ד, יב תשרי התשע"ה. מסכת יבמות דף ב – דף טו

מסכת יבמות

פרק חמש עשרה נשים

דף ב' ע"א

א) מתני', חמש עשרה נשים. הקשו התוס' לקמן (י). ד"ה לעולם, והרמב"ן והרשב"א (כאן), אמאי לא תני ט"ז נשים, דהיינו נמי אשת איש דפוטרת צרתה, כגון המגרש את אשתו על מנת שלא תנשא לפלוני. והלכה ונשאת לאחיו ומת בלא בנים. והתוס' (שם) תירצו, דבפלוגתא לא קא מיירי דתנאי זה מהני דוקא לר' אליעזר ולא לרבנן. עוד הביאו דכן הקשה הירושלמי, ותירץ, דמתניתין מונה דוקא עריות שאסרתם עליו התורה, ולא עריות שאוסר על עצמו על ידי תנאי. ונעל ידי קידושין חשיב שהאיסור בא ממילא]. דהא יש לה היתר על ידי המגרש, אם יתירנה ליבם קודם שימות אחיו המת שנשאה. עוד תירצו, דאין ערוה זו פוטרת צרתה, כיון שאינה אסורה מחמת עצמה כאחות אשה, דאסורה עליו בביאה. אבל בעלת התנאי אינה אסורה עליו קודם הביאה אלא לאחר הביאה, דנתבטל הגט למפרע ונמצאת אשת איש. וכן תירצו הרשב"א והרשב"א. והתוס' (שם) הוסיפו, דתירוץ זה שייך דוקא למאן דנפקא מעליה ולא לרבי.

ב) תוס' ד"ה חמש, אר"י דלא מצי למינקט עריות וכו'. ובהגהות רבי אלעזר משה הורוויץ תירץ, דלא תני עריות משום שאין במתני' ט"ז עריות חלוקות, דאשת אחיו מאמו ואשת אחיו שלא היה בעולמו שניהם כוללים בערוה דאשת אח.

ג) תוס' ד"ה עד, ועוד אמרינן דלרב אשי נמי וכו'. הרש"ש והחשק שלמה כתבו, דצריך להגיה ועוד אומר ר"י וכו' דהא לקמן (יג). מבואר דרב אשי מפיק לצרת צרה מלצרו.

ד) רש"י ד"ה חמותו, שמת בעלה ונשאה אחיו ומת בלא בנים. המהר"ם העיר דרש"י יכול היה לפרש, באופן ששמעון נשא בת ראובן אחיו, ואין לראובן זרע חוץ מבתו זו. ומתה אותה הבת, ואחר כך מת ראובן, ונפלה אשתו לפני שמעון שהוא חתנה. והגרע"א ביאר, דלא נקט לה משום דלקמן (צד): סבר ר' עקיבא, דחמותו לאחר מיתת אשתו אינה בשריפה.

ורש"י העדיף לבאר לכולי עלמא. והערוך לנר הוסיף, שאפילו לדעת התוס' לקמן (צד): ד"ה מאיסורא דלרבי עקיבא איכא כרת, מכל מקום חמותו דמתני' היינו בשריפה כמבואר לקמן (ב).

ה) תוס' ד"ה אשת אחיו, ולא יתכן פירוש זה לרש"י שאומר דכל כרת הוא זורעו נכרת. כתב הערוך לנר, דאפשר ליישב דברי הר' משה גם לרש"י. דלמסקנת הסוגיא (לקמן נח). אפשר לומר, דאף דלשון כרת משמע שהוא זורעו נכרתים, מכל מקום אכתי יש חילוק בין כרת לערירי, דבכרת יתכן שיכרת זרעו לאחר שכבר מת, וגם כשלא היה לו בנים קודם שמת יתכן שיהיו לו אחר כך וימותו, מה שאין כן ערירי ימותו בניו בחייו וכשאין לו בנים בחייו לא יולדו לו לאחר מיתה.

ו) תוס' ד"ה ואחות אשתו, בתוה"ד, דאחות אשה ושאר עריות האיסור עומד על היבם טפי משאר בני אדם. והתוס' הרא"ש הוסיף לבאר, דנדה לא מיקריא ערוה דאינה משום קורבא, ולא ילפינן לה מאחות אשה. ובחידושי מרן רי"ז הלוי (על הרמב"ם עמוד 164) ביאר, דנדה לא דמיא לעריות וחייבי לאוין, דאיסור נדה אינו שייך לליקוחין ונישואין, ועל כן לא יכולה להחשב לאשה שאסור ליבמה. אלא דמעשה הביאה בשעתה בלבד אסור אבל היא עצמה אינה אסורה, ועל כן אין איסורה שייך לעצם דין ייבום. וכעין זה ביאר בקובץ הערות (א, ג), דאף דעתה אין הנדה ראויה לייבום, מכל מקום לא נאמר בה כיון שנאסרה שעה אחת הרי זו אסורה עולמית. משום שנאסרה על כל העולם ועומדת ליטהר לאחר זמן, אם כן איסורה אינו משום שנעשתה נדה, אלא משום שעכשיו יש בה דם נידות. וכמו חלב ודם שאין איסורם משום שנעשו חלב ודם אלא משום דעתה אוכל חלב ודם. מה שאין כן שאר עריות שאיסורם הוא בעצם ונדחו מהאי יבם לגמרי.

ז) בא"ד, בתוה"ד, ואפילו בנדתה משמע בפסחים ס"פ אלו דברים דבת ייבום היא. הקובץ הערות (א, א) ביאר, לפי מה שדייק מהרא"ש (סימן ב) וכן הוא בתוס' הרא"ש, שכתב וְעוֹד דאפילו בשעת נדתה וכו'. דהוא תירוץ נוסף. ובתירוץ הראשון כתב דאף אי נימא דלא קנאה לא נימא בה כיון שנאסרה. וחליצתה חליצה כיון שתעלה לייבום לאחר טהרתה.

ח) בא"ד, שם. הקשה הגרע"א מה ראייה מיתתו התוס' מהא דקרי לבעול

הדרה הירמי

מסכת יבמות דף ב – דף ג

יב תשרי – יג תשרי התשע"ה

נמי קמיירי. כתב המהרש"א [בסוף דבריו], דמיירי שנשאת חמותו לאחיו כשהיתה קטנה, והיתה לה כבר בת מאיש אחר, וכרב ביבי דסבר לקמן (יב:). דאיכא קטנה דמיעברא ולא מתה, [ובכהאי גוונא אין צריך לומר שמתה בתה קודם שמת אחיו, ולכולי עלמא חמותו בשריפה בחיי בתה]. והקרני ראם העיר על דבריו, דהא לרב ביבי בניס הרי הם כסימנים, ואם כן נחשבת גדולה.

(טו) בא"ד, בתוה"ד, דליכא למימר משום דר' יהודה נמנו. תמה הגרע"א, דאכתי יקשה לשיטת ר' יהודה דמצינו חמותו ממאנת בקידושי קטנות. ותיירץ, דאפשר לומר דסבר ר' יהודה שחמותו לאחר מיתת אשתו אינה בשריפה ובכרת אלא איסורא בעלמא ואינה פוטרת צרתה, [ואף על פי שכתבו התוס' לקמן (צח:). ד"ה קלש דאיכא כרת לכולי עלמא, מכל מקום אינו מוכרח]. אבל ר' ישמעאל סבר להדיא (שם) דחמותו לאחר מיתת אשתו בשריפה ולדידיה קשה דמשכחת לה חמותו ממאנת.

(טז) רש"י ד"ה ואי אתה יכול לומר, שכבר ילדו מאחר קודם שנישאו לאחיו. הקשה הערוך לנר דאכתי משכחת לה, בגוונא שמיאנה באחיו בהיותה קטנה, ונשאת לאדם אחר, ועתה נפלה לפניו צרתה מנישואי אחיו, דצרתה מותרת כיון שמיאנה קודם נפילה ולא היתה צרתה. ותיירץ, דבכהאי גוונא אינה חשובה צרת ערוה כיון דבשעה שהיא חמותו כבר אינה צרתה.

(יז) רש"י ד"ה מכרי כולהו, עריות מה שפטורות מן הייבום. הקשה הרשב"א, דהא מסיק לקמן (ח:). דערוה וצרה לא צריכי קרא. ותיירץ, דהכא שקיל וטרי למאי דסלקא דעתין מעיקרא דצריך קרא דעליה. ועוד תירץ, דאפילו למסקנא עיקר האיסור בצרות ילפינן מאחות אשה שכתוב בה לצרור. [ודלא כרש"י שפירש דכאן איירי בכל העריות ולא רק בצרות].

(יח) גמ', מכרי כולהו מאחות אשה ילפינן. תמה המרומי שדה, מנלן לגמ' דילפינן מאחות אשה, דלמא מתני' סברה כרבי לקמן (ח:). דיליף מולקח ולקחה. דסתם מתני' בהוריות (ח:). סברה כוותיה. ותיירץ, דהא לקמן (ט:). אמר רבי דבפלוגתא לא קמיירי, ולכאורה יש להקשות דהא לדעת ר' עקיבא דיש ממזר מחייבי לאוין איכא טפי מחמש עשרה נשים הפוטרות צרותיהן ופליג אמתניתין. אלא צריך לומר, דלדעת ר' עקיבא אף דהערוה עצמה פטורה מחליצה ויבום, מכל מקום אינה פוטרת צרתה כל זמן שאינה מחייבי כריתות, והוא דוקא אי ילפינן מאחות אשה, אבל אי ילפינן מולקח ולקחה אין שום חילוק. [אמנם כתב דבתוס' לקמן (י:). ד"ה לרבי יהודה (בסוה"ד) מבואר דלא כדבריו].

(יט) תוס' ד"ה דלבתר, בחינם נקט הכי וכו'. הפורת יוסף תירץ, דאם סקילה היתה אחרונה מד' מיתות, לא הוה ליה למינקט כלתו לאחר חמותו, כדי שלא נטעה לומר דסקילה בתר שריפה. ועוד תירץ, דמה שהקשתה הגמ' "ועוד בתר חמותו ליתני כלתו", היא קושיא בפני עצמה, דהיינו דאכתי צריך לשנות אחות אשתו ברישא כיון דכל העריות אתי מינה, ואפילו אי נימא דעדיף לסתום כר' שמעון דשריפה חמורה, מכל מקום לאחר חמותו היה צריך לשנות אחות אשתו ואחריה בתו ואחריה כלתו.

דף ג' ע"א

(א) גמ', עיקר איסוריהו בהדיא כתיב בהו. המהרש"א העיר, דאף דבהאי תירוצא עדיין לא נתיישבה הקושיא השניה דליתני כלתו בתר חמותו.

יבמתו נדה עושה מצוה, הא בגמ' בפסחים (שם) איתא אשתו נמי קעביד מצות עונה, ופשיטא דאין בנדה מצות עונה, אלא על כרחך קעביד מצוה היינו לפי טעותו. ותיירץ, דראיית התוס' היא ללישנא דהתם דר' יוחנן מודה לריש לקיש דטעה בדבר מצוה ולא עשה מצוה חייב, ומהא דסבירא ליה דבעל יבמתו נדה פטור מוכח דבאמת עשה מצוה, והא דאמרה הגמ' אשתו נדה נמי היינו ללישנא בתרא דר' יוחנן סבר דאפילו לא עשה מצוה פטור.

(ט) בא"ד, שוב לא תיזקק לייבום כיון שנפטרה שעה אחת משום שנאמר דרכיה דרכי נועם. כתב הקובץ הערות (ו, א) דיש לפרש דין זה בשני אופנים. א. דהוא טעם דכיון דנפטרה מאותו יבם אין זה דרכי נועם שתיוקק לו שוב. ב. דאינו טעם, אלא גילוי מילתא, דחלות הזיקה היא רק בשעת מיתתה ולא אחר כך. וכאופן הב' מבואר ברש"י לקמן (פז:). ד"ה דרכיה שכתב בסוה"ד, הילכך על כרחך בן אין לו בשעת מיתתה קאמר והרי יש לו.

(י) מתני', ואשת אחיו מאמו. תוס' לקמן (לב:). ד"ה לא, הקשו, אמאי לא נקטה מתני' אשת אחיו מאביו, ובאופן המוזכר במתני' דלקמן (לב:). שהיה אחיו נשוי אחות אשתו, ואחר כך מתה אשתו, דאף דעכשיו אינה אסורה עליו מטעם אחות אשתו מכל מקום כיון דנאסרה עליו בשעת נפילה נשארת באיסורה. ותיירץ, דכיון דאסורה מחמת אחות אשתו חשיב בכלל אחות אשתו.

דף ב' ע"ב

(יא) רש"י ד"ה וכלתו, שמת בנו. כתב הערוך לנר דהא דנקט רש"י מת ולא נקט גירש, היינו משום דמיתה שכחא יותר. ועוד, דרבותא קא משמע לן דכלתו היא ערוה אפילו לאחר מיתת בנו. ומה שכתב רש"י בד"ה וכולן שמתו, ונתגרשה כשהיא קטנה, ולא כתב שמת בעלה. היינו משום דבהא נמי רבותא קא משמע לן, דאף על פי שנתגרשה וקיבל אביה גיטה, אין בידו לקדשה כיון שיצאה מרשותו.

(יב) רש"י ד"ה וכולן, בסוה"ד, או נמצאת אילונית שמקחו מקח טעות. הנימוקי יוסף (א. מדפי הרי"ף) הקשה בשם הרשב"א, מהא דרבא פירש (לקמן יב:). דבין שהכיר בה בעלה, ובין שלא הכיר בה בעלה צרתה מותרת. דכיון דלא חזיא ליבום כלל הרי היא כצרת ערוה שלא במקום מצוה. והגרע"א (לקמן ל:). תירץ, דמצינו כמה פעמים שרש"י פירש מתניתין לפי הסלקא דעתך דגמ', ולקמן (יב:). מבואר שהגמ' סברה בתחילה, שמדויק ממתני' דמיירי דוקא בלא הכיר בה.

(יג) תוס' ד"ה או, בתוה"ד, ולא נהירא דבהדיא קתני בתוספתא וכו'. הגרע"א והערוך לנר יישבו קושיית התוס' מהתוספתא, דיש לומר דרובא דאינשי קפדי על אילונית ומיעוטא לא קפדי, והתוספתא אתיא כרבנן דלא חיישי למיעוטא, ורבי מאיר לטעמיה דחייש למיעוטא, ועל כן באופן שלא הקפיד מחיים חיישינן שהיא אילונית והוי אשת אח שלא במקום מצוה. והא דהוצרך ר' אברהם לומר דמיירי מתני' בהקפיד מחיים וכו' מאיר ולא בכל גווני ורבנן, ביאר הערוך לנר, דניחא ליה לאוקמי מתני' ככולי עלמא. והערוך לנר דחה האי שינויא, דאי חשיב מיעוטא אם כן הוי מיעוטא דמיעוטא, דהא אילונית עצמה הוי מיעוטא, אלא על כרחך דהוי ספק גמור והדרא קושיא לדוכתא.

(יד) תוס' ד"ה ואי, בתוה"ד, מיהו בפרק בא סימן משמע דבקיודשי קטנות

באשת אח אבל בשאר עריות אם לא היו פטורים מייבום הווי בהו דין דחוויה, ואין להקשות מהגמ' כאן שאומרת שסתם מתני' כאבא שאול אף דמיירי בשאר עריות. דהכא איירי לגבי פטור הצרות, ופטורן בודאי פטורות אשת אח שלא במקום מצוה.

דף ג' ע"ב

(ז) **רש"י ד"ה צרת ממאנת, בתוה"ד, ומתני' אשמעינן דאף על גב דאסירא עליה לא מיפטר מהחליצה.** הקשה **הרשב"א**, הא מנינא דמתני' משמע דממעט צרותיהן לגמרי, דהא קאמר אלו פטורות צרותיהן מן החליצה ומן הייבום, ויש לך אחרות שאינן פטורות כלל. וכן כתב **הרמב"ן** דאינם פטורות כלל. **והגרע"א** הוסיף להקשות (בתוס' על משנה א' אות ב') **דלקמן** (יב): מסקינן, דצרת ממאנת מותרת בייבום ועל כרחך כוונת הגמ' כהרמב"ן והרשב"א.

(ח) **תוס' ד"ה למעוטי, בתוה"ד, וי"ל דהכא לא מצי למיתנינהו כדמסיק לפי שאינן בצרת צרה.** כתב **המהרש"א** דלפי זה, כשהקשתה הגמ' לרב ולרב אסי ליתנינהו, היה לה להקשות אמתני' מדוע לא מתמעטים תרווייהו [צרת סוטה וצרת אילונית] ממנינא דרישא, כיון דאכתי לא אסיק אדעתיה שינויא דלפי שאינן בצרת צרה, אלא דהעדיף להקשות על רב ורב אסי בפשיטות.

(ט) **תוס' ד"ה לפי שאינן, בתוה"ד, וי"ל כיון דלגבי בעל לא משכחת צרת צרה וכו'.** **הקרבן אורה והקובץ הערות** (יב, ו) תמהו, דהא אינה חומרא בבעל יותר מבבעל, דהא מה שאינה בבעל היינו משום דלא משכחת לה, ואילו היתה בבעל גם עליו היתה אסורה. **והקובץ הערות** תירץ, דכוונת התוס' דאיסורו של בעל הוא בתולדה מכח אסורו של הבעל, הלכך אי ליכא איסור בבעל אין איסור בבעל.

(י) **תוס' ד"ה יכול, המ"ל יכול שאני מרבה אף שלא במקום מצוה.** **הריטב"א** תירץ, דתנא דברייתא. נקט לישנא דמתניתין **דלקמן** (יג). דקרא לשש העריות שלא במקום מצוה. **והרש"ש** העיר **דבתוס' לקמן** (ח): ד"ה **למישרי** מבואר דצרה שלא במקום מצוה לא נפקא מקרא דעליה אלא מהיכא דנפקא ליה לרבי.

(יא) **רש"י ד"ה עונש מניין, אם ייבם ערוה או צרתה.** **המאירי** פירש, דשאלת הגמ' היא רק על הצרה. **ובספר פורת יוסף (להפרי מגדים)** הקשה, דכיון דפטרה הכתוב מייבום, הרי היא ערוה גמורה ככל העריות, והוא הדין הצרה, דכיון שפטרה הכתוב הרי היא כאשת אח שיש לה בנים, ופשיטא שיענשו ככל העריות. ותירץ, דהקושיא היא דוקא על הצרה (וכעין שיטת המאירי), והוא דבכל צרה מלבד איסור אשת אח דאית בה משום שנפטרה מייבום, אית בה נמי איסור הערוה של צרתה, והגמ' הקשתה מנין לנו שיש בצרה עונש כרת על אותו איסור שנתחדש בקרא דלצרו. אמנם **רש"י לעיל** (ג): ד"ה **משום** כתב להדיא, שבצרת ערוה יש רק פטור מייבום ואין בה איסור על ידי הערוה. [והמגיה על הריטב"א (מוסד ה"ק הערה 111) תירץ, דסלקא דעתך דבאחות אשה לא יהא כרת משום אשת אח, דהנפילה מתרת איסור זה, וכן הוא נמי בצרה דהוא רק אזוהרה גרידא, קא משמע לן דיש כרת על הצרה והיינו על איסור אשת אח, ומינה ידעינן דגם על הערוה יש כרת משום אשת אח].

(יב) **גמ', דאמרינן אתי עשה ודחי לא תעשה.** הקשה **בחדושי הגר"ש שקאפ** (סימן ו), דהא מבואר בראשונים דקנין היבמה ליבם הוא תנאי

המתרץ לא סיים תירוצו. כיון דתירוץ זה לא נשאר למסקנה, ולקמן בסמוך מתרץ קושיא זו.

(ב) **גמ', איידי דאיירי באיסור אחוותא תנא אחות אשתו.** **הריטב"א**, הקשה, דאכתי קשה אמאי לא שנה אחות אשתו לאחר כל איסורי האחוה, ותירץ **הריטב"א**, דכיון דאיירי באיסורי אחווה דנפשיה כגון אחותו ואחות אמו, שנה אחות אשתו שהוא על ידי קורבה דיליה, לאפוקי אשת אחיו מאמו ואשת אחיו שלא היה בעולמו שהם על ידי נישואי אחיו. **והרשב"א** ביאר הגמ' שיש כאן שני טעמים. א. איידי דמיירי באחוה דידיה תנא באחוה דידה, ב. משום דבקיודשי עצמו נאסרת הקדימה לאשת אח וכלתו.

(ג) **גמ' דלא משום קורבא הוא דאסירא.** כן גרס **רש"י בד"ה דלאו**, הלכך ביאר דכלתו, אשת אחיו שלא היה בעולמו ואשת אחיו מאמו, נסדרו לא לפי קורבתם דאינם קרובים אלא לפי חומרתם. **והרמב"ן** נמי גרס כרש"י, אבל ביאר, דאשת אחיו מאמו נמי נאסרת משום קורבא והוא משום דאתי על ידי קדושין כמו אחות אשתו. ודוקא אשת אחיו שלא היה בעולמו, אינה אסורה מטעם קורבה, שהרי אשת אחיו שהיה בעולמו קרובה ממנה ומותרת לייבום, אלא איסורה משום דפטרה הכתוב מייבום. אמנם כתב דלרש"י בעינן למימר דאחות אשתו הווי משום קורבא דעל ידי קדושי נאסרה, וכתב שאינו מחוור. אמנם **תוס' ד"ה מקמי, בתוה"ד**, כתבו, אבל אין לומר דוקא לגבי אשת אחיו שלא היה בעולמו וכו'. הנה דהשוו אשת אחיו שלא היה בעולמו לאשת אחיו מאמו, ופירשו דסדרום לכולם לפי דרגת קרבתם אליו. **ובספר חסידים** (סימן תצג) ביאר, דיטוד הפטור של אשת אחיו שלא היה בעולמו, הוא משום שהצריך הכתוב להקים זרע לאחיו. ואשה זו צריכה להמתין ליבמה י"ג שנים, ושוב אינה ראויה לילד.

(ד) **גמ', ומאי איריא דתני פטורות ליתני אסורות.** ופירשו **התוס' בד"ה מאי**, דליתני אסורות **לייבם**. וביאר **המהרש"א** דאי הוה נקט להאי לישנא לא מצי למיטעי דשלא במקום מצוה תהיה צרה אסורה. ועלה משני הגמ' דאי הוי כתיב אסורות לייבם, אכתי איכא למיטעי שגם שלא במקום מצוה הצרה אסורה, והא קתני לייבם, היינו לדייק שלחלוץ מותר. ועלה קא מקשינן דליתני שאסור לחלוץ, ומשני דאכתי איכא למיטעי דשלא במקום מצוה נמי אסורה, והא דנקט אסורה לחלוץ, לרבותא דאפילו במקום מצוה אסורה וכל שכן שלא במקום מצוה.

(ה) **גמ' שם, רש"י ותוס' ד"ה מאי**, פירשו דלשון פטורות משמע אבל אי בעי מייבם. ותמה **המרומי שדה**, הא כיון שפטורות מייבום ממילא יש עליהם איסור אשת אח שלא במקום מצוה. [ואי יעויין **ברש"י** אין כאן קושיא, דהא כתב **בד"ה ליתני**, דהקושיא לא היתה דלשון פטורות מטעה לדינא. אלא על שלשון אסורות מתאים יותר]. ועל כן ביאר באופן אחר, דלשון פטורות שייך דוקא באופן שיש רק אח אחד, דכיון דהיא צרת ערוה נפטרה לגמרי מייבום. והוזה אמינא דדוקא ככהאי גוונא תאסר לו. אבל במקום שיש עוד אחים שלא נפטרת לא תאסר. אבל לשון אסורות שפיר טפי דאף אם יש אחים אחרים תאסר לו.

(ו) **גמ', אבא שאול היא דאמר מצות חליצה קודמת למצות ייבום.** **בקובץ הערות** (לו, ג). ביאר דאבא שאול ורבנן פליגי, אם מה שאשת אח מתייבמת היא הותרה או דחוויה, דלאבא שאול היא דחוויה ולכך במקום שאינו מכוין למצוה הוי עובר על איסור אשת אח, ולרבנן הוויא הותרה ועל כן בכל אופן אינו עובר על איסור אשת אח. אמנם כל זה שייך דוקא

הדרה הירמי

מסכת יבמות דף ג – דף ד

יג תשרי – יד תשרי תשע"ה

כוונתה שיגלח כל שערו וכך הוא לפי האמת דעשה דוחה לא תעשה, ומיהיכי תיתי לומר שאפשר לקיים בשער דהיתר. ותירץ, דגם לפי האמת אפשר לפרש, דיגלח כל שערו היינו כל השער שאפשר לגלח, אלא דעשה דוחה לא תעשה היינו דדוחה גם את הסיבה הגורמת ללא תעשה דבכהאי גוונא הכל חשיב להיתר. ונכמו שהבאנו בשמו לעיל ג: אות יג, אלא דחילוק גדול יש בהתם אי אפשר למצוא להתקיים בלא הקנין אבל כאן מתקיים שפיר בשיעור שאפשר לגלח. וצריך לומר דאף דהמצוה יכולה להתקיים בשיעור דהיתר מכל מקום ודאי המצוה כתיקנה היא שיגלח את כל שערו. (נ.מ.פ.). **והאמרי משה** (סימן יב, ג) ביאר, דתוס' סברי, דמצות גילוח הראש בתער אינה אלא בשני שערות האחרונות, וכל השאר אפשר להסיר על ידי סם, וזה כוונת התוס' שיער דהיתר שיעיר פאת ראשו וקנו על ידי סם, והגילוח בתער יקיים בשער הראש. ובתירוצ' הב' סברו, דדין גילוח בתער חל גם על שיער הפאות והזקן, אלא איירי באופן שנמרטו פאת ראשו וקנו.

ג) **בא"ד**, דכל שערו קרינא ביה כמו כל מלאכה לא תעשו בשבת. לכאורה יש לחלק דבשלמא "כל מלאכה" דשבת, דקאי אל"ט ממלאכות, אף דאיכא דדחו שבת, (כגון קרבנות) שפיר. משום דבעצם כל הל"ט מלאכות נאסרו. אלא דיש מקומות שנדחו. אבל גבי ראשו, אם משמעות "כל" היא כל הראש, נמצא שכשאינו מגלח כל ראשו, לא קיים מצות הגילוח של כל השיער. (ר.ג.).

ד) **תוס' ד"ה דכתיב, בתוה"ד**, הקשה הר"י יעקב דאורליינש דליחייבו נשים בציצית. **והרמב"ן (קידושין לד:)** תירצו, דסמוכים דכיון דדרשינן לסמוכין דכלאים וציצית להיתר כלאיים בציצית, אינם מיותרים לדרוש דרשה נוספת שבאה לסתור הכלל הנקוט בידינו דמצות עשה שהזמן גרמא נשים פטורות. [ועדיין צריך עיון מראית התוס' מערכין].

ה) **בא"ד, בסוה"ד**, ומיהו קשה למאן דפטר נשים מציצית ה"ל למיפטרניהו מכלאיים. **התוס' ערכין ג:** ד"ה הני תירצו, דהשוה הכתוב אשה לאיש לכל עונשין שבתורה. **והרש"ש** ביאר, דהתוס' כאן מייאנו בתירוץ זה, דהא איתא **בתמורה** (ב:): דהוה אמינא דאשה לא תלקה על תמורה דהוה עונש שאינו שווה בכל, והוא הדין גבי כלאיים כיון שהותר מכללו אצל בגדי כהונה לא הווי בכלל השוה הכתוב אשה לאיש. [אמנם תריך להביא ראיה להשוות בין הדברים, דאיכא למימר, דדוקא בגוונא שאין העונש שוה בכל יש לומר שגם אשה לא שייכת בו, אבל בגוונא שהעונש שוה לכולם אלא שהוא יותר קל מנין לנו. (נ.מ.פ.).] **והקובץ הערות** (יא, ג) ביאר, דהתוס' סברו, דהכא לא שייך האי כללא דהשוה הכתוב אשה לאיש, דהא דפרינן אשה מכלאיים היינו משום היקשא דציצית, ולא משום שהיא אשה, והוא הדין סומא הפטור מציצית לר' יהודה יהא פטור גם מכלאיים מהיקש זה. [והוכיח כן, ממה שכתב **הרמב"ם** (פ"ב מעבודה זרה ה"ב) דאף דאשה פטורה מהקפת הראש, כיון שאינה בהשחתת זקן. מכל מקום עבדים חייבים אף דילפינן בכל מקום עבד מאשה, והיינו משום שאין זה חסרון משום שהיא אשה אלא חסרון במציאות.

ו) **גמ', מנין ליבמה שנפלה לפני מוכה שחן שאין חוסמין אותה**. פירש **הרשב"א**, דהיתה הווה אמינא דנכפה אותה להתייבם, ואחר כך נכפה היבם להוציאה בגט.

ז) **תוס' ד"ה וכי, בסוה"ד**, והא דקאמר במשנה תורה דריש ה"ה בעלמא. כתבו **הרשב"א והרמב"ן**, דבעלמא לא שייך לדרוש סמוכים לר' יהודה

בעצם קיום המצוה, ואם כן יקשה, מה איך ידחה הלאו, הא כיון שהיא ערוה אינו קונה אותה, ולא קיים וממילא ליכא לעשה. ותירץ, דהא דעשה דוחה לא תעשה היינו שמסלק את העיכוב שיש בלאו לקיים המצוה והוא הדין הכא לצורך קיום המצוה יחול נמי הקנין ביבמה.

יג) **גמ', שם**. הקשה **הבית הלוי** (שו"ת ח"א א.ח.). **והקובץ הערות** (ו, ו), לפי מה שכתב **הרמב"ם** (פכ"א מאיסורי ביאה ה"א) דאיסור לא תקרבו לגלות ערוה הוא קריבה שקודם הביאה, ואם כן קיום המצוה אינו בעידנא דעבירת הלאו, דקיום המצוה הוא בביאה, ועבירת הלאו קודם לכן, בקריבה. ותירצו, דאין הקריבה אסורה אלא במקום שיש איסור בביאה, אבל הכא שהביאה מותרת לא נאסרה הקריבה.

יד) **גמ', שם**. הקשה **הקובץ הערות** (מח, ט) בשם ספר **כסא דהרסנא**, היכי בעי למימר דיהא עשה דוחה לא תעשה בעריות. הא עריות הם אחד מג' עבירות חמורות דאין פיקוח נפש נדחה מפניהם, וקל וחומר למצוה שנדחית מפני פיקוח נפש שלא תדחה לאו דעריות. ותירץ **הקובץ הערות**, דדוקא פיקוח נפש דכל התירו מטעם אונס אינו נדחה מפני עריות, אבל בדחיית עשה ללא תעשה ליכא איסור כלל ואינו בכלל עריות.

טו) **תוס' ד"ה טעמא**, ותימה לר"י דמנא ליה הא וכו'. **הגרע"א** תמה, דהא גם לסלקא דעתא הגמ' ידעה דאיצטרין קרא משום הצרה, אלא דהבינה דמלשון הברייתא, משמע דערוה גופא נמי ילפינן מקרא. והקשתה הא לערוה לא בעינן לקרא, דמהיכי תיתי ידחה עשה ללאו שיש בו כרת. ואי אפשר לומר דלמדין לערוה מקרא כדי למילף דבעלמא דוחה. דהא בלאו הכי בעינן לקרא למילף לצרה.

טז) **בא"ד**, אלא ודאי סבר הא תנא עשה דוחה לא תעשה שיש בו כרת ולא צריך קרא להיתרא. הקשה **הקרבן אורה** דאכתי יקשה דגם עתה דאמרינן דבעלמא עשה דוחה לא תעשה שיש בו כרת, אכתי איצטרין קרא לביאה שניה להיות כאשתו לכל דבר, דעשה דוחה רק ביאה ראשונה. ותירץ, דדוקא במקום שיש אפשרות לדרוש איסורא לדיוקא והתיירא לגופה, עדיף לדרוש להיתרא. אבל באופן שיש בידינו לדרוש להתיירא ולאיסורא שניהם לגופיה, עדיף לדרוש לחומרא. ועוד תירץ, דקרא דיבמה יבוא עליה משמע דקאי על ביאה ראשונה.

יז) **תוס' ד"ה לא תעשה**, וא"ת ואמאי לא ילפינן דלידחי מעשה דייבום. הקשה **הקרבן אורה** כיצד אפשר ללמוד מעשה דייבום דכל עשה ידחה לא תעשה, הא עשה דייבום מתיר לגמרי לאיסור דאשת אח, שהרי נעשית כאשתו לכל דבר, מה שאין כן שאר איסורים, דיתכן דאין בכח העשה לדחות הלאו. ועוד הקשה על מה שתירצו **דשאני אשת אח דמצותו בכך**, הא אם כן ידחה פסחו ותמיד שבת באו קרא דמועדו משום דמצותם בכך. [נאולי יש לומר דלא הוו מצוותן בכך משום דשייך לקיימן בלא דחיה היכא דלא בעי לדחות שבת, מה שאין כן בייבום.]

דף ד' ע"א

א) **תוס' ד"ה לא תעשה**, (תחילתו בדף ג:), **בתוה"ד**, דשאני אשת אח דמצותו בכך. הקשו **המהר"ץ חיות והפורת יוסף** היכי בעי למילף לקמן (ה:): מתמיד דעשה דוחה לא תעשה, הא שאני תמיד דמצותו בכך. [עיי' מה שכתבנו באות הקודמת]

ב) **בא"ד, בתוה"ד**. וכן וגלח את כל שערו דמצורע מיקיים בשער דהיתר. הקשה **בחידושי הגר"ש שקאפ** (סימן ו), דכיון דריבתה התורה ראשו,

דאין ההיתר משום דאינון מכיין. אלא דלא אסרה תורה העלאה אלא דרך לבישה ודרך לבישה היינו שמכיין ליהנות ממנו. ואם כן היכא דמתהני בה הפטור דלא דרך לבישה דוקא לר' משעון היכא דאינון מכיין. אבל לר' יהודה היכא דאינו נהנה נמי הפטור מאותו קרא. ועל כן אף דבאמת כאן לר' יהודה בעינן שלא יהנה, דאי לאו הכי הווי דרך לבישה. מכל מקום נקט רש"י הביאור דמוכרי כסות אליבא דר' שמעון, כיון דכך הקימה הגמ' למתניתין דהתם.

(ג) רש"י, שם. עיין באות הקודמת דברי הערוך לנר, והבית הלוי (חלק א, א, ה) נמי ביאר, דאף לר' שמעון בעינן גבי כלאים אי לקרא "דלא ילבש" דבלאו הכי הווי אמינא, דלא בעי הנאה כלל, אלא מעשה ההעלאה אסור. ועל כן אסור אף דאינו מתכוין ליהנות, סוף סוף מתכוין לעצם המעשה, עיין שם שהוכיח כן מכמה מקומות.

(יד) בא"ד, שם. הפורת יוסף רצה ליישב דברי רש"י, דסבר דדבר שאין מתכוין אפילו לר' יהודה אינו אסור אלא מדרבנן, [ועיין תוס' שבת (מא:)] ד"ה מיחם שחילקו בזה בין איסורי שבת לשאר איסורים, ורק באיסורי שבת אסור מדרבנן, אמנם לרש"י אין חילוק בזה], ולפי זה שפיר קאמרה הגמ' דאי לא כתיב אלא העלאה, הווי אמינא דאפילו מוכרי כסות אסור מן התורה באינו מתכוין. אלא דהקשה, דבפסחים (כה:)] מבואר דלר' יהודה לא תליא כלל בכוונה.

(טו) גמ', אם כן לשתוק קרא מיניה ותינו שטטנו שטטנו מהעלאה. הקשה התוס' הרא"ש שטטנו אינו מופנה משום דבעינן למדרש מיניה שוע טווי ונו. ותיירך בשם ר' מאיר, דר' ישמעאל לטעמיה דמופנה מצד אחד למידין ואין משיבין, והכא חשיב מופנה מצד אחד, דשטטנו שנאמר בהעלאה לא צריך לדרוש בו עד שיהא שוע טווי ונו, דנפקא בקל וחומר מלבישה, דאף על פי שמרובה הנאתה אפילו הכי צריכה שוע טווי ונו.

(טז) תוס' ד"ה ותנא, בסוה"ד, הכא בגדיהם כתיב דמשמע תרי. הרש"ש העיר דבחגיגה (ג). איתא, דבאזניהם דכולהו ישראל משמע ואפילו אוון אחת לכל אחד. [ועיין שם בתוס' ד"ה חרש דהביאו דפליגי בהא בירושלמי].

(יז) תוס' ד"ה ואמר, בסוה"ד, אם כן לשתוק קרא מיהדיו, ומדאמר רחמנא עביד להו תכלת ידעי דתוכף תכיפה אחת אינו חיבור. הקשה המשנה למלך (פ"ג מציצית ה"ו), דהא אפשר לומר להיפך, דאי לאו יחדיו הוה אמינא דתוכף תכיפה אחת הוי חיבור, והתורה התירה כלאים בציצית דעשה דוחה לא תעשה. ותיירך, דכוונת התוס' דלשתוק מיהדיו ולכתוב "צמר ופשתים" ו"בגדיהם", ומדוהצרכה התורה לכתוב תרווייהו ידעינן דתכיפה אחת אינו חיבור דאי הוי חיבור סגי לכתוב "בגדיהם", [ואמר רחמנא עביד להו כיתנא] ושרי כלאים בציצית ולא צריך לכתוב צמר ופשתים. אלא על כרחך דתכיפה אחת אינו חיבור ולא הוי כלאים. ולהכי איצטריך צמר ופשתים להתיר תכלת בציצית, ולא הוי צריך יחדיו, ועל כרחך דבעינן דהוי כלאים דיברה תורה דהיינו בשתי תכיפות, ולהכי בעינן יחדיו.

(יח) גמ', ותנא דבי ר' ישמעאל כל בגדים צמר ופשתים הם וכו'. כתב הקרן אורה דלכאורה נראה דקושיא זו אינה אלא לתנא דבי רבי ישמעאל דסבירא ליה הכי. אבל לר' יהודה [דאליביה איירינן הכא] לא קשה קושיא זו, דנראה דדעת ר' יהודה דגם שאר בגדים חייבים בציצית ויליף מקרא דאשר תכסה בה [כדבעינן למילף בשבת (כו:)], דלא איצטריך

דאינו מוכח, משום דכל התורה כולה כחדא פרשתא דמיא. והמהר"ץ חיות ביאר דהחילוק בין משנה תורה לכל התורה, משום דכל התורה מגילה מגילה ניתנה לחד מאן דאמר, (גיטין ס.) ולא נאמרה התורה בפעם אחת, אלא במשך ארבעים שנה פעם בשנה זו ופעם בשנה אחרת, ועל כן לא שייך לדרוש סמוכין, מה שאין כן במשנה תורה שמשנה רבינו חזר לישראל על כל מה שנאמר לו בפעם אחת. ובהגהות מהר"ב רנשבורג ביאר בשם הראב"ן, דבכל התורה אין מוקדם ומאוחר בתורה, אבל במשנה תורה סידר משה רבינו פרשה אחר פרשה ולא סידר אלא להדרש. (ח) גמ', ובמשנה תורה מנלן דרריש. הקשה המלוא הרועים, דהוה ליה לאתווי ראיה מהא דשבת (כה:)] דאיתא התם דהיה ר' יהודה בר אילעאי מתעטף בסדינים המצוייצים, דסבר כבית הלל דמחייבי סדין בציצית משום דרשי סמוכים להתיר כלאים בציצית. כדפירש רש"י (שם) ד"ה בסדינין המצוייצין, וסתם ר' יהודה הוא ר' יהודה בר אילעאי, הרי דמבואר דרריש סמוכים במשנה תורה. ותיירך, דיש לדחות דגם בית הלל לא דרשי סמוכים, ואיירי אפילו בבגד של פשתן, דבית שמאי פטרי אף בציצית של פשתן, גזירה שלא יטיל תכלת, ובית הלל לא גזרי.

(ט) גמ', בשומרת יבם הכתוב מדבר. ביאר הרש"ש דמצינו ייבום בלשון זה כמו שכתוב אצל רות שאמרה לבועז ופרשת כנפיך על אמתך.

(י) [רש"י ד"ה לכתביה רחמנא, אי לטפווי לאוי גבי אשת אב קאתי. צריך ביאור דהרי לרבנן דלא דרשו לאתווי אנוסת אביו, אתי קרא לשומרת יבם דאביו, ולא לטפווי לאו לאשת האב. (ח.ו.)] ונראה לבאר דברי רש"י. דהרי הגמ' באה לבאר שני ענינים, א. המוכח. ב. המופני. ואין הכי נמי דבעינן המופני מדויק דאיירינן לענין כנף, ולשון כנף מדויק לרבנן לענין שומרת יבם. אבל השתא שמדבר לענין המוכח שהוא עצם מה שכתבה התורה ללאו זה. הרי ההתייחסות רק לעצם הלאו, והיינו לענין דודתו אשת האב. [

דף ד ע"ב

(יא) גמ', וגבי ציצית נמי איבעית אימא משום דמוכח. כתבו הרשב"א והריטב"א פירוש א'. דדוקא לר' יהודה דלא דריש סמוכין בעלמא, בעינן מוכח או מופנה. ופירוש ב'. דלרבנן נמי בעינן מוכח בציצית כיון דהוי בנין אב לכל התורה דדרשינן סמוכין, וקרא דסמוכין לעד לעולם הוי אסמכתא בעלמא. והרמב"ן כתב עוד טעם, דליכא למימר עשה דוחה לא תעשה עד שירבה הכתוב בפירוש.

(יב) רש"י ד"ה ואפילו מוכרי כסות, שאין מתכוונים להנאת חימום. והקשה הרמב"ן, (וכן הרא"ש הריטב"א) הא פליגי אביי ורבא בפסחים (כה:)] לענין אפשר ולא קא מיכוין, והביאה הברייתא דמוכרי כסות מוכרין כדרךן ובלבד שלא יתכוין בחמה מפני החמה ובגשמים מפני הגשמים, ואוקי כר' שמעון. ואי דבר שאין מתכוין מהכא נפקי ליתני לה התם. ועוד, דהכא לר' יהודה קאמרינן, ור' יהודה הא אית ליה בשבת (מא:)] דדבר שאין מתכוין אסור. על כן פירש דהכא איירינן באופן שאינו נהנה כלל מהבגדים (כגון בימות החמה שמצטער בהם). והא דפליגי ר' יהודה ור' שמעון היינו בגוונא שנהנה אבל אינו מכיין. והערוך לנר כתב דגם לרש"י כונת הגמ' כאן דאינו נהנה וכמו שביאר הרמב"ן, אמנם כיון דבמתניתין דכלאים (פ"ט) דאיירינן לענין מוכרי כסות, והתם מדובר בנהנה ואינו מכיין. ועל כן אוקמה לה הגמ' בשבת (כט:)] כרבי שמעון. מכל מקום רש"י (שם) מפרש,

הדרה הירמי

מסכת יבמות דף ד – דף ה

יד תשרי – טו תשרי התשע"ה

ופשתים פוטר בכל המינים.

(ד) **גמ'**, נפקא להו מראשו. הקשה התוס' גורניש בהי גוונא מיירי דחיית עשה דמצורע, הא קיום העשה ודחיית הלאו אינם בעידנא, ובכל דוכתי אמרינן דלא דחי. ותיירץ, דמיירי שיש לו רק פאה אחת, והפאה השניה כבר גילחה קודם לכן, דבהאי גוונא הוי בעידנא. והערוך לנר תירץ על פי מה שכתב הנימוקי יוסף (בבא מציעא טו. בדפי הרי"ף) בשם הרנב"ר, דכיון שמתעסק במצוה כגון השבת אבידה בכהן שהוא בבית הקברות, אף שלא סיים המצוה חשיב בעידנא. [וכדמצינו במילה בצרעת שלא נגמרה המילה עד הפריעה, ואפילו הכי עשה דוחה לא תעשה], והוא הדין הכא העיסוק בגילוח הראש חשיב עוסק בקיום המצוה ודוחה לא תעשה.

(ה) **גמ'**, איכא למיפריך מה ללאו דהקפה שאינו שווה בכל. הקשה הערוך לנר הא כתבו התוס' לעיל (ד) ד"ה לא, דהיה אפשר ללמוד עשה דוחה לא תעשה מאשת אח, אלא דאיכא פירכא שכן מצותו בכך, ואם כן השתא אפשר ללמוד במה הצד מראשו ומאשת אח. דאי פרכינן דאינו שוה בכל, נימא אשת אח יוכיח. ואי פרכינן דמצותו בכך, נימא ראשו יוכיח. ותיירץ, דמצותו בכך אינו בגדר פירכא ששייך בה יוכיח, אלא דמשום מצותו בכך לא חשיב דחיה כלל.

(ו) **גמ'**, שם. הקשה הקובץ הערות (ח, א.) הא איתא מאן דאמר **בנזיר** (נז:), דנשים מוזהרות שלא להקיף אנשים. ואם כן לאו דמקיף הוי לאו השווה בכל, וליליף מיניה. וכתב דשמא יש ליישב, דהאי מאן דאמר סבר, דמקיף את הקטן פטור, משום דכל היכא דניקף לא מחייב מקיף נמי לא מחייב. והוא הדין לענינינו כיון דלאו דניקף אינו שווה בכל ונדחה מפני עשה דגילוח, הוא הדין דהמקיף לא חייב אף דהוא שווה בכל.

(ז) **תוס'** ד"ה ואכתי, בתוה"ד, ואם כן מאי פריך בפרק אלו מציאות וכו'. כתב הקובץ הערות (ח, א.) דלפי מה שכתב הרמב"ם (פ"ג מאבל ה"ה) דישאל המטמא את הכהן לוקה. חזינן דכל ישראל מצווין על טומאת כהנים, והוי לאו השווה בכל. והוסרה קושיית התוס'.

(ח) **בא"ד**, בסוה"ד, ומיהו לא יתיישב טעם זה אלא למאן דאסר במו"ק מצורע בימי חלוטו בתשמיש המטה. כתב המצפה איתן דאפשר לומר כמו שכתב השיטה מקובצת בבבא מציעא, דגם למאן דאמר מוחלט מותר בתשמיש המטה, עדיין שייך טעם דשלוש בית, דאין מקובל לאשתו ואינה רוצה להיות עמו.

(ט) **בא"ד**, אבל גבי אלמנה לכהן גדול האשה עושה איסורא וכו'. הערוך לנר ביאר דבריהם, דסברי דלאו שאינו שווה בכל שייך במקום שמרובים האנשים שאינם שייכים במצוה מאותם ששייכים בה, וכגון מצות טומאת כהנים שאינה נוהגת בנשים שהם חצי, וגם באנשים אינה נוהגת בישראלים. מה שאין כן אלמנה לכהן גדול ששייך בנשים שראויות להנשא לכהן גדול.

(י) **רש"י** ד"ה ראשו, ואף אל גב דלאו שאינו שווה בכל הוא. הקשו המהרש"ל והמהרש"א הא איתא בנזיר (נח:): להדיא דנזיר הוי שווה בכל. (ועיין תוס' ד"ה שכן שהביאו גמ' זו.) והמהרש"א כתב, שראה בספרים מדוייקים שמחקו כל זה מפירוש רש"י ותלמיד טועה כתבו. והמהרש"ל תירץ, דבנזיר לא מבואר אלא דלאו דנזיר חשיב שוה בכל, כלפי לאו דכהנים שאי אפשר ללמוד חד מאידך, אבל כלפי שאר לאוין חשיב אינו שווה בכל. (ועיין באות הקודמת)

(יא) **גמ'**, מה לנזיר שכן ישנו בשאלה. הקשה המלוא הרועים, הא כיון

לרבות כסות סומא דהא סומא פטור מכל המצוות, וכן לא איצטרך לרבות בגד בן ה' כנפות, דמה ראית לרבות הא מילתא ולהוציא שאר בגדים, ולדבריו צריך קרא דצמר ופשתים. אמנם כתב הקרן אורה דלפי האמת הקשה נמי לר' יהודה, דסתם לשון בגדים דקרא משמע צמר ופשתים, ועלה אמרה תורה להטיל תכלת. אלא דאכתי יקשה מנא ליה לר' יהודה למילף היתר ציצית בכלאים מדסמכה התורה צמר ופשתים דכלאים, לגדילים תעשה לך. הא אפשר לומר דהסמיכות אתא ללמדינו דצמר ופשתים פוטרין בין במינן ובין שלא במינן, ודוקא באופן שהבגד אינו מצמר ופשתים, אבל באופן דהוי כלאים אינו פוטר.

(יט) **גמ'**, איצטרך סד"א כדרבא. הקשה הריטב"א, דהא לפי סברא דרבא, שרי כלאיים בציצית דהא קאמר צמר ופשתים פוטרין בין במינן ובין שלא במינן ובכלל זה גם צמר לפשתים ופשתים לצמר. ותיירץ, דהשתא סברה הגמ', דרבא דקאמר דצמר ופשתים פוטרין גם שלא במינן, היינו דוקא בשאר מינים כגון כלך ושיראין, ולאפוקי שאר מינים שאינם פוטרין שלא במינן.

(כ) **תוס'** ד"ה דאפילו, בתוה"ד, אף על גב דאפשר דבמינן. ביאר הקרן אורה, דהתוס' סברו דכיון דכתבה התורה בסתמא "צמר ופשתים גדילים תעשה לך", משמע דהותרו כלאיים בציצית בכל גווי.

דף ה ע"א

(א) **תוס'** ד"ה דאפילו, (תחילתו בדף ד:), בסוה"ד, ודוקא במקום תכלת אבל במקום שאין תכלת אסור. וכן כתבו התוס' כתובות (מ) ד"ה כגון. אמנם דעת הרשב"א, דגם במקום שאין תכלת שרי להטיל שני חוטי לבן של צמר בבגד פשתים על ידי מיגו. והקובץ הערות (ו, ד.) ביאר, דהרשב"א סבר כדעת התוס' מנחות (לח.) ד"ה התכלת, דבמקום דליכא תכלת לא בעינן טפי משני חוטים לבן, ועל כן רק שני חוטי לבן שרי בפשתן, אבל יותר מכך הוי כלאים שלא במקום מצוה.

(ב) **בא"ד**, מגו דתכלת פטרה לבן וכו' ודוקא במקום תכלת וכו'. הקובץ הערות (ו, ד) תמה, מאי טעמא בעינן לטעמא דמיגו, הא כיון דנהפך הבגד לכלאים על ידי התכלת, מה איכפת לן במה שמוסיף חוטים של לבן. וכן הקשה על הרשב"א (הובא באות הקודמת) שכתב דבמקום שאין לו תכלת אסור להטיל ד' חוטים של לבן. ועוד הקשה, דהרי אם יתן חוטי פשטן במקום צמר, מרבה הכלאים אצל חוטי הצמר. ותיירץ, דבכל חוט שאינו של מצוה שמוסיף עושה איסור כלאיים בבגד, וכמו באיסור אותו ואת בנו, דאיתא בחולין (פב:), דאם שחט שני בניה ואחר כך שחט האם, חשיב כאוכל שני זיתי חלב בהעלם אחד, דאף דפטור בדיני אדם מכל מקום חייב בדיני שמים. ושמא יש לחלק בין אי עביד הכלאים בבגד לבין שעשה זאת בחוטיין, וסיים דעדיין לא נתיישב אצלו החילוק.

(ג) **גמ'**, תינח לתנא דבי ר' ישמעאל, לרבנן מנא להו. הקשו הרשב"א והריטב"א דהא לרבנן נמי הוי מוכח כדפירש לעיל (ד:), והתם מבואר דסגי באחד משניים או מוכח או מופנה, ותיירץ הרשב"א, דלעיל נסתפקה הגמ' בדעת ר' יהודה האם סגי במוכח אף שאינו מופנה, או דבעי דוקא מופנה, ומוכח לא מעלה ולא מוריד, והכא מקשינן לצד השני. וכעין זה תירץ הריטב"א. והערוך לנר (על תוס' ד"ה לרבנן) תירץ, על פי מה שביאר התוס' הרא"ש, דהגמ' מקשה לרבא אליבא דרבנן, מנין להם לדרוש מסמוכין עשה דוחה לא תעשה, נימא דצמר ופשתים בא להורות דצמר

הדרה הדרה

בה, דאפילו במדינה איכא איסור דרבנן בלבד. ולדעה זו הותר לגמרי איסור כלאים בבגדי כהונה. אמנם **התוס'** במנחות (שם) כתבו דכלאים בציצית נמי הותרו לגמרי ואפילו לנשים, ואתי שפיר.

(יז) **גמ'**, ממילה ופסח שכן כרת. הקשה **הריטב"א** הא כרת דמילה שייך דוקא בגדול שאינו מל עצמו, ובכהאי גוונא חשיב מילה שלא בזמנה שאינה דוחה שבת. ותירץ, דמכל מקום כיון שיש כרת במצוות מילה לגבי גדול, חשיב עשה שיש בו כרת דחמור, ומחמת קושיא זו עדיפא לגמ' לומר ברישא פירכא דייג בריתות.

(יח) **תוס'** ד"ה ומכולהו, דה"נ לא מסיק מידי למ"ד עולה שהקריבו ישראל במדבר עולת ראיה הוה. כתב **הקרבן אורה** דלהאי מאן דאמר לא קשה מידי, דהא בית שמאי סברי הכי, ואינהו לא דרשי עליה, דדרשא דעליה היא דוקא לבית הלל דאוסרים הצרות לאחים. והמצפה איתן ביאר, דגם ר' אליעזר סבר כבית שמאי דעולה דהקריבו ישראל במדבר עולת ראיה הואי, והוא סבר **בשבת** (קל). דמכשירי מילה דוחים את השבת, ולשיטתו מילה הותרה בשבת ולא דחוייה, ואי אפשר כלל ללמוד ממילה לכל עשה דוחה לא תעשה.

(יט) **תוס'** ד"ה טעמא, בתוה"ד, דמה לכיבוד אב ואם שכן הכשר מצוה. ביאר **המהרש"א** דאף דהשתא אכתי לא אסיק אדעתיה פירכא דהכשר מצוה עד לקמן בסמוך. היינו דוקא ללמוד לחומרא מלאו דמחמר דבעלמא עשה לא דחי לא תעשה, אבל ללמוד לקולא דעשה דוחה לא תעשה שיש בו כרת ודאי פרכינן פירכא דהכשר מצוה.

דף ו ע"א

(א) **גמ'**, לאו דמחמר. הקשה **המהר"ץ** חיות דהוה מצי לאוקמיה בלאו דתחומין, דאליבא דר' עקיבא **בסוטה** (כו:): הוה דאורייתא. ואף לרבנן לשיטת **הרמב"ם** (פכ"ז משבת ה"א) דמודו רבנן ביי"ב מיל דהוה דאורייתא. ותירץ, דלכאורה יש להקשות על תירוץ הגמ' להלן "שאני לאוי דשבת דחמירי", דהא מצינו דקרבן תמיד דחי שבת, אף במקום כרת. אלא דבעינן למימר דשאני תמיד דהוה עשה דקודם הדיבור. וכיון דאירינן לענין לאו תחומין הא איתא **בשבת** (פו:): דלא נצטוו עליהם במרה אלא בסיני. ואם כן עשה דכיבוד אב שנצטוו במרה הווי קודם הדיבור, וקודם ללאו דתחומין, הלכך דחי ליה.

(ב) **גמ'**, לאו דמחמר וכו' ליגמר מהכא דלא לירחי. הקשו **הרמב"ץ** ו**הרשב"א**, מאי שנא מהא **דלעיל** (ה:): כי מוקמינן לה בשחוט לי בשל לי, דייקנן מינה הא בעלמא דחי, ולא אמרינן דליגמר מינה דלא דחי, והכא צורת הלימוד היא להיפך, דליגמר מינה דלא דחי. ותירצו, דלעיל דאוקמינן בשחוט לי בשל לי ודאי לא בעינן ליה יגמר לעלמא דלא ידחה, דלהא לא בעינן למילף מיניה, משום דסגי דלישתוק קרא מיניה, וממילא נדע שלא ידחה, דמהיכי תיתי דעשה ידחה לאו שיש בו כרת. אולם הקשו מדאיתא **לקמן** (ו:), מה לי איסורא רבה מה לי איסורא זוטא. הלכך תירצו באופן אחר, דכל היכא דליכא אלא קרא אחד שפיר גמרינן מיניה. אבל אי דרשינן מכיבוד אב ואם דלא דחי, כיון דאיכא נמי קרא דעליה דילפינן מינה דלא דחי, הווי כשני כתובים הבאים כאחד דאין מלמדין.

(ג) **גמ'**, ליגמר מהכא דלא לירחי. הקשה **המהר"ץ** חיות, ממה נפשך, הא הכא האב אינו עושה מעשה עמך, דהא אמר לו לעבור על דברי תורה, ובכהאי גוונא אינו חייב בכבודו, כדאיתא **בבא מציעא** (סב.). ומאי טעמא

שישנו בשאלה חשיב אפשר לקיים שניהם דישראל על נזרו, ואם מצינו דבכהאי גוונא דחי עשה לא תעשה, כל שכן דאפשר למילף לעלמא דדחי.

דף ה ע"ב

(יב) **רש"י** ד"ה שוע טווי ונוו, מן התורה אינו חייב עד שיהא הצמר והפשתן מתוקן יחד היטב במסרק. וכן פירש **הריב"ן** בתוס' ד"ה ואכתי. והקשה **המהר"ם** לפירוש זה, מדוע איצטריך יחדיו לתוכף שתי תכיפות הא כיון דהוה הצמר והפשתים שוע טווי ונוו יחד, גם בלא תכיפה הוה חיבור.

(יג) **תוס'** ד"ה ואכתי, בלאו הכי מיבעי ליה וכו'. כתב **הערוך** לנר דלדברי **התוס'** לעיל (ד:): ד"ה אבל דשעטנו משמע נמי תערובות אתי שפיר, דבלא יחדיו הוה ידעינן דהצמר והפשתים צריכים להיות מעורבים.

(יד) **תוס'** ד"ה עד, בתוה"ד, דא"כ כלאים בציצית היכי משכחת לה. **הערוך** לנר יישב את שיטת הריב"ן. דסבר דב' תכיפות לא הוה חיבור עד שיקשור שני ראשי החוטים יחד. וכן פסק **הטור** (יו"ד סימן ש', ב'), אבל באריגה ודאי לא בעינן קשירה. ומעתה יש לומר, דאף דכתבה התורה דבעינן שוע טווי ונוו, דמשמע דבעינן ששני המינים יהיו מחוברים יחד, ומכל מקום הוצרכה להתיר כלאים בציצית, משמע, דהא דבעינן שוע טווי ונוו יחד, היינו דוקא כשהם ארוגים יחד בלא קשירה. אבל אם קושר שני ראשי חוטי הצמר והפשתים יחד, (דזה נפקא מיחדיו). לא בעינן שוע טווי ונוו ד' המינים יחד. ועל כן כלאים בציצית כיון שקשורים יחד שפיר הווי כלאים. ובוה נתיישבה נמי קושית **המהר"ם**, (הובאה לעיל אות יב). משום דיחדיו אתי למימר, דבעינן שתי תכיפות כשהם קשורים יחד במקום שאין שוע טווי ונוו ביחד. ובחידושי **הגר"ח** (סטענסיל סימן עד (עמוד מד) ביאר באופן שונה, דאיסור **שעטנו** הוא איסור **תערובת**. דהיינו שאסרה התורה צמר והפשתים המעורבים. ובהאי איסורא בעינן דוקא שוע טווי ונוו. אבל איסור **יחדיו** ענינו, לבישת הצמר והפשתים יחד באותו בגד כשהם מחוברים קצת על ידי שתי תכיפות. ושייך שיהיה דין יחדיו בלא שעטנו, היכי שנתערב חוט צמר בהרבה פשתים. דמדין שעטנו דענינו תערובת, בטל הצמר ואינו נאסר. אולם מדין יחדיו אסור, כיון שלא שייך בו ביטול דאין איסורו משום תערובת.

(טו) **רש"י** ד"ה כולה, דאי לאפנויי לחוד נכתוב לא תלבש כלאים וכו'. כתב **הרשב"א** דפירוש זה אינו מחוור, דאכתי אפשר לומר דכוליה קרא אתא לשוע טווי ונוו. ועל כן פירש, דלעולם מיתורא ד"יחדיו" ילפינן, ואם תאמר דיחדיו איצטריך לתוכף תכיפה אחת אינו חיבור, כולה משעטנו נפקא, והיינו מהא דכתיב בלשון יחיד שעטנו ולא שעטנוים, מהא ילפינן דבעינן שיהו מחוברים יחד. וכן פירש **התוס'** **הרא"ש**. ו**הריטב"א** כתב, דיש גורסים "משעטנו קא נפקא" (ולא גרסי "כולה"), דהיינו דמשעטנו דהעלאה גמרינן לשעטנו דלבישה שיהא שוע טווי ונוו. ושעטנו דלבישה מיותר לדרשה. ודחה לגירסא זו דאין להוכיח לבישה מהעלאה דשאני העלאה דנפיש הנייתה.

(טז) **תוס'** ד"ה כולה, בתוה"ד, ואור"י דהתם נמי משום דאתי עשה דבגדי כהונה ודחי לאו בכלאים. כתב **הקרבן אורה** דתוס' סברו כשיטת **הרמב"ם** (פ"י מכלאיים הל"ב) דכלאים דבגדי כהונה הותרו דוקא בעידן עבודה, ובוה שייך לומר דעשה דוחה לא תעשה. אמנם דעת **הראב"ד** שם, דהותרו נמי שלא בשעת עבודה, וכן כתבו **התוס'** מנחות (לא). ד"ה אין

הדרה הירמי

מסכת יבמות דף ו

מז תשרי התשע"ה

ולהנאת כהנים.

(ח) **גמ'**, מאי לאו בבונה וסותר, הקשה הערוך לנר, היאך סלקא דעתין דסותר דחי, הא לא הוי בעידנא, דבזמן שסותר לא מקיים את העשה של הבנין. ותירץ, כיון דסותר היינו על מנת לבנות. דבלאו הכי לא הוי מלאכה, והוי מקלקל. הלכך שפיר חשיב מקיים העשה דבנין בשעה שסותר.

(ט) **גמ'**, לא לאו דמחמר. הקשה הערוך לנר דלא הוי בעידנא, כיון דבזמן שמחמר לא מקיים עשה דבנין, ואם כן למה לי קרא. ועוד, מאי פריך "ניגמר מינה" הא דוקא הכא לא דחי כיון דלא הוי בעידנא, ובשלמא לתוס' ד"ה שכן, דהוא תירוץ הגמ' "שכן הכשר מצוה". אולם לרש"י ד"ה אלא קשיא. ותירץ על פי שיטת רבינו תם, (הובא במגן אברהם סימן תמו) דעשה דרבים דחי לא תעשה אפילו שלא בעידנא, ואם כן הכא נמי אתי שפיר, דבנין בית המקדש חשיב עשה דרבים, ולכך דוחה שלא בעידנא, ובהכי מיושב גם הקושיא אסותר. (עיין באות הקודמת).

(י) **גמ'**, אין הכי נמי, ואת שבתותי תשמורו וכו' מייבצי ליה לכדתניא וכו'. הקשה הריטב"א הא התנא דלעיל דריש לה לבנין בית המקדש, ואיך יתירץ הקושיא דניגמר מהתם. ואי אתי דוקא לאידך תנא דמיייתי השתא, דיליף לה לענין אחר, הוה לגמ' למימר "ולאידך תנא דתניא מאי איכא למימר", וכדלעיל (ה). הניחא לתנא דבי ר' ישמעאל וכו'. ותירץ, דאין הכי נמי וכוונת הגמ' דעיקר קרא אתיא לכולי עלמא לכדתניא בסמוך, ותנא דלעיל דדריש לה לבנין בית המקדש הוי אסמכתא בעלמא, ומודה דעיקר הילפותא ילפינן מכיבוד אב ואם.

דף ו' ע"ב

(יא) **גמ'**, ואי זו היא מורא מקדש לא יכנס אדם בהר הבית במקלו וכו'. הקשה המוצפה איתן, דבספרי (פרשת כי תצא פיסקא מח) יליף לה מקרא ד"והיה מחניך קדוש" קדשהו, מכאן אמרו לא יכנס וכו'. ותירץ, דאי מקרא דהכא ד"מקדשי תיראו" לא ילפינן למורא מקדש אלא לענין מחנה שכינה שנקרא מקדש. וכן דייק מלשון הרמב"ם (פ"א מבית הבחירה ה"ה), אבל שאר הר הבית שהוא מחנה לזיה לא ידעינן. אבל מקרא ד"והיה מחניך קדוש" שפיר ילפינן משום דכל הר הבית דהוי מחנה לזיה בכלל מחניך הוא. [וצריך עיון, דהא לשון הגמ' כאן, לא יכנס אדם בהר הבית. ומשמע דילפינן לכל הר הבית ולא רק למחנה שכינה. ועוד צריך עיון, מאי טעמא לא סגי בקרא דהתם, דהא בהר הבית נכלל נמי מחנה שכינה. (א.ל.)] אמנם המאירי כתב דמדאורייתא נאסר דוקא בעזרה, אבל בהר הבית הוא מדרבנן. [ולפי דבריו יש לומר דדרשא דספרי אסמכתא בעלמא הוא].

(יב) **גמ'**, בזמן שאין בית המקדש קיים מניין. דעת הרמב"ם (פ"ו מבית הבחירה ה"ז) דקדושת מקום המקדש אף בחורבנו ילפינן מקרא ד"והשמותי את מקדשיכם", דאף שהם שוממים, בקדושתן הן עומדים. ודלא כסוגיין. ומאידך גיסא בפרק ו' (שם ה"ז) הביא לקרא דסוגיין ד"את שבתותי תשמורו ומקדשי תיראו". וכתב הטורי אבן מגילה (כח.), דר' יהודה דיליף מקרא ד"והשמותי" היינו מדרבנן, וקרא אסמכתא בעלמא הוא. (אף שדין מורא מקדש בבנינו מדאורייתא מקרא ד"מקדשי תיראו" כדיליף הכא). דאי תימא דקדושתו בשממותו מדאורייתא, האיך אמר ר' יהודה עצמו בברייתא דברכות (סא): דהנפנה ביהודה, לא יפנה מזרח

בעינן לקרא לומר שלא ישמע לו אף דאינו עושה מעשה עמך. ותירץ בשם השיטה מקובצת (שם) דללא הקרא, כיון דעשה דוחה לא תעשה ועל ידי ציוויו נדחה האיסור לא עביד איסור כלל, וממילא לא הווי אינו עושה מעשה עמך. אמנם לפי זה הקשה דאיך אפשר לילף מהכא לכל התורה, הא כיון שגילתה התורה שאינו דוחה, הרי האב אינו עושה מעשה עמך, וליכא לעשה כלל. ונשאר בצריך עיון. [ולכאורה שאלת השיטה מקובצת צריכה עיון, דמהיכא תיתי לומר דבכהאי כוונא חשיב אינו עושה מעשה עמך, הא האב לא עשה מעשה אלא דיבור בעלמא, ובנו נמי עדיין לא עביד. (א.ל.)].

(ד) **גמ'**, יכול אמר לו אביו היטמא וכו'. הקשה המלאה הרועים היכי מצי למילף טומאה משבת, הא טומאה אינה שוה בכל, מה שאין כן לאוי דשבת. ותירץ על פי מה שכתבו התוס' ד"ה והא, דאף דגבי שבת איכא כרת וסקילה ובטומאה ליכא כרת, מכל מקום שפיר ילפינן דלא מהני טעמא דהוקש כבודם לכבוד המקום, והכי נמי לא איכפת לן מה דשבת שוה בכל, וטומאה אינה שוה בכל.

(ה) **רש"י** ד"ה היטמא, בבית הקברות להשיב אבידה וכו'. חזינן דרש"י למד דבעצם עשיית רצון אביו מקיים לעשה דכיבוד. אמנם הריטב"א הקשה, למה ישמע לו, לעשות עבירה או לדחות מצוה, הא אפילו בדברים של רשות אין כאן כבוד לאביו, דאין עושה כבוד, אלא בעושה דבר להנאתו, כדאיתא בקדושין (לא): כבוד אב מאכילו ומשקהו מלבישו ומנעילו. על כן פירש כר"ת ור"י שאמר לו הטמא לכבודי לבשל לי במקום טומאה, כשאי אפשר זולת כן. או שאמר לו אל תחזיר אבדה זו ובשל לי או שחוט לי. וכן כתב הרשב"א. [והיינו שפירשו כשיטת הר"ח בתוס' ד"ה שכן דהכשר מצוה היינו דבעצם מה שמחמר טרם הביאו לאביו עדיין לא מקיים המצוה. ועיין באות הבאה]

(ו) **גמ'** שכן הכשר מצוה. המשך חכמה (ויקרא פי"ט ג') הקשה, על מה שאמרה הגמ', דבנין בית המקדש הוי הכשר מצוה. הא מצוה מתרי"ג מצות לבנות בית המקדש. [עיין בספר המצות (מצוה כ') בחינוך (מצוה צה) ובסמ"ג (מצוה קסט)]. ותירץ, [נאליכא דשיטת רש"י ולא אליבא דהר"ח בתוס' ד"ה שכן] דמכל מקום תכלית המצוה להקים משכן שיקריבו בו קרבנות וה' יראה שמה, וזה נקרא הכשר מצוה. וכעין זה הווי נמי כבוד אב הכשר מצוה. דלכאורה צריך עיון איך מצוה שבין אדם לחבירו ידחה איסור תורה, הא בכהאי גוונא אמרו בבא מציעא (ל.) איסורא מקמי ממונא לא דחינן. אלא משום דבכבוד אביו ואמו יש מה שנוגע לאדם למקום, שכל מוסדות הקבלה מהר סיני הוא הקבלה הנאמנה. ונתנה למשה מסיני ומסורה דור אחר דור לזרעם אחריהם, והודיעו בנים לבני בניהם יום אשר עמדו בחורב, וכן עד עולם. ואם דור יבוזה אביו וילעג למוסרי הקבלה, אז פסק תורה מישראל. ולפי זה מחבן דיש בכבוד אביו גם דברים הנוגעים אל מצות ה' וכלל התורה. ומשום הכי סלקא דעתך אמינא דלדחי, קא משמע לן דלא דחי. ואם כן גדר כבוד המקום שיש במצוה זו דכבוד אב הוי בגדר הכשר מצוה בלבד.

(ז) **גמ'**, ואת שבתותי תשמורו וכו'. הרמב"ן והרשב"א ביארו דדייקינן מלישנא ד"תשמורו" והיינו דלעולם שבת שמורה שלא תדחה. ודלא כמו שפירש רש"י לעיל (ה): ד"ה כולכם, וכן תוס' (שם) ד"ה כולכם דדייקינן מ"אני ה'". והרמב"ן הוסיף ביאור במה שכתבו התוס' לעיל (ה): דכבוד הקב"ה טפי בשמירת השבת וכו'. משום דבנין בית המקדש לכפרת ישראל

הדרה הדרה

התוס' כאן, אם סוגיין אתיא כר' יהודה או כר' שמעון, דלהתוס' הרא"ש סוגיין אתיא כר' יהודה, ושפיר הקשה מסקילה, דממה נפשך, גם אם לא ימית באותה רגימה, מכל מקום ייפטר עליה כיון דהוי מקלקל בחבורה דהא ליכא בהא תיקון גברא. אבל תוס' הקשו גם לתירוץ דאתיא כר' שמעון, ומקלקל בחבורה חייב, ולא יכלו להקשות מסקילה.

דף ז' ע"א

(א) גמ', קבורת מת מצוה תוכיח שדוחה את העבודה ואין דוחה את השבת דהר אמר וכו' ומה עבודה שהיא דוחה את השבת וכו'. הקשה הרש"ש הא עבודה שדוחה את השבת, היינו דוקא בזמנה קבוע שאין לה תשלומין. וקבורת מת מצוה לא מצינו שדוחה עבודה אלא גבי פסח שיש לה תשלומין בפסח שני, וכמבואר תוס' פסחים (עו:): ד"ה ה"ג דפסח חשיב יש לו תשלומין.

(ב) רש"י ד"ה שנאמר מעם מזבחי וכו', ולא מעל מזבחי. המהר"ץ חיות העיר דמה שייכת ילפותא זו לענינינו, וכתב דהוקשה לרש"י קושית תוס' ד"ה שנאמר, דלמא הכא לאו משום דרציחה דחיא עבודה, אלא משום דגברא לא חזי. ותירץ, דעל כרחך דחזי, מדרשין "מעם מזבחי ולא מעל מזבחי", דמוכח דהעבודה כשירה. ועל כרחך דהוה דחיה.

(ג) גמ', לאו לא תעשה חמור מיניה. הגרע"א בגליון הש"ס ציין לרמב"ן (בפירוש התורה שמות כ, ח) דכתב, דהטעם דעשה דוחה לא תעשה, משום דמצות עשה גדולה ממצות לא תעשה. כמו שהאבהה גדולה מהיראה, כי המקיים ועושה בגופו ובמומו רצון אדוניו, הוא גדול מהנשמר מעשות הרע בעיניו. כמו שהאבהה גדולה מהיראה, כי המקיים ועושה בגופו ובמומו רצון אדוניו הוא גדול מהנשמר מעשות הרע בעיניו. ולכאורה הוא דלא כסוגיא דידן שמבואר דלא תעשה חמור מעשה. וכן העיר המהר"ץ חיות וציין לגדולי המחברים שכבר הקשו כן. ובהגהות המהרש"ם (כאן) הביא דהתורת חיים (סנהדרין טז). כתב, דעשה גדול מלא תעשה, מחמת שהוא בקום ועשה, והקשה עליו מסוגיין שמבואר להיפך. נואי נדייק היטב בדברי הרמב"ן נראה דכונתו, שבקיום העשה יש יותר מעלה מהמניעה מעבור על הלאו. אבל כשעובר על העשה, מה שנמנע מהראות אהבתו אינה סיבה שיענש בחומרת הדין, כמו מי שעבר על מה שצוהו אדוניו שלא יעשה. וכן כתב הרמב"ן שם בהמשך דבריו. ואדרבא לפי זה ביאור הגמ' כאן, "לאו לא תעשה חמור מיניה", היינו דאף דהעובר על לאו יותר חמור, מאם היה עובר על עשה. מכל מקום במה שנוגע לדחית הלאו, כיון שיש במעשה קיום של אהבה, עדיף אף שיש כאן עבירת לאו שהיא יותר חמורה מעבירת עשה. ומשום הכי מה לי חומרא רבה מה לי חומרא זוטא. (א.ל.ל.).

(ד) גמ', מה לי חומרא זוטא מה לי חומרא רבה. כתב המשנה למלך (פ"ג מתרומות הי"ז) דהא דאמרין בעירובין (לב:): דניחא ליה לחבר דליעביד איסורא זוטא, ולא ליעביד עם הארץ איסורא רבה, היינו דווקא באיסורים דרבנן, מה שאין כן איסורים דאורייתא אמרינן בהו "מה לי חומרא רבה מה לי חומרא זוטא".

(ה) רש"י ד"ה לאו לא תעשה חמור מיניה, שהרי לוקין עליו. הקשה הערוך לנר מאי ראייה מהא דלוקין דהוי חמור טפי, דלמא אדרבה הא דאין לוקין על עשה הוא דכיון שחמור הוא לא סגי ליה במלקות, וכעין הא דכתב המהרש"א בסנהדרין (סד:): על פי דברי הסמ"ג, דהטעם דאין עונשין מן

ומערב, מפני כבוד ירושלים, דוקא בזמן שהמקדש קיים. הא בשיממותו נמי קדוש. אבל אם לא הווי אלא קדושה מדרבנן, שייך לחלק כן. וכתב, דתנא דידן דיליף מקרא "דמקדשי תיראו" דין מורא מקדש לעולם, פליג אר' יהודה, וסבר דקדשה לעתיד לבא. עוד הקשה על הרמב"ם (דבפ"ו מבית הבחירה ה"טז) כתב, שקדושת מקדש וירושלים קידשה לעתיד לבא, מהאי קרא ד"והשימותי מקדשיכם". ומוכח דסבר דשיטת ר' יהודה כמאן דאמר במגילה (י:), קדושה ראשונה קדשה לשעתה קדשה לעתיד לבא, ומדאורייתא. והערוך לנר שהביא את דבריו ביאר, דהא דילפינן מ"והשימותי" היינו משום דדייק המשך הפסוק "ולא אריח ריח ניוחכם". ומשום דסבר דקדושה ראשונה קדשה לשעתה קדשה לעתיד לבא, דלר' יהושע דסבירא ליה כן, אית ליה בעדויות (פ"ח) דמקריבין אף על פי שאין בית. ואמר הפסוק, שאף שיוכלו להביא קרבנות לא יריח בריחם. ומלשון "מקדשיכם" שהוא לשון רבים הקיש בתי כנסיות דאינהו נמי קדושים בחורבנן. (ועיין במה שהבאנו בעלון 178 על מגילה דף כח. אותיות יח עד כא)

(יג) גמ', או אינו אלא אפילו בשבת. הקשו הרמב"ן והרשב"א האיך סלקא דעתך דידחה הא אינו בעידנא, דאיסור הלאו הוא בשעת חימום הפתילה, דקודם למצות השריפה. ותירץ הרמב"ן, שהעופרת נמצאת מעל פיו של הנידון לשריפה ומחממים אותה מעליו בגוונא שמיד נשפכת לתוך פיו. וכן כתב הרשב"א בשם יש אומרים, אולם הרשב"א דחה, דמכל מקום אין זה בעידנא דלעולם יקדים חימום העופרת לשריפת הנידון, ולא דמיא לכלאים בציצית ומילה בצרעת, שאי אפשר שיהיה האחד קודם לחברו.

(יד) גמ', הא לאו הכי דחי, לא רבי יוסי. הקשו הרמב"ן והרשב"א, דאם כן עתה אפשר להקשות להיפך דנילף מהכא שאין עשה דוחה לא תעשה. ותירצו, דעדיפא מינה מקשינן. דהיינו דאם היה מקשה כן, היה אפשר לתרץ שבישול הפתילה הוי רק הכשר מצוה, דהא אין בבישול הפתילה קיום המצוה של המתת הנידון.

(טו) רש"י ד"ה פתילה, בתוה"ד, והאי בישול גמור הוא וכו'. הקשה הערוך לנר, הא על כרחך תליא בפלוגתת רבי יהודה ורבי שמעון בשבת (קו:), דלרבי שמעון דדייק משריפת בת כהן דמקלקל בהבערה חייב. על כרחך סבירא ליה דאין לחייב משום מלאכת בישול, דאי לאו הכי אפשר דחייב מחמת הבישול דהוי תיקון, ולא מחמת ההבערה דהוי קלקול. ואם כן מאי פריך הכא לר' יוסי דאיכא בישול, דילמא סבר כר' שמעון דלא חשיב לה בישול.

(טז) תוס' ד"ה או אינו, בתוה"ד, והא בפ"ק דשבת אמר דרבי ישמעאל קרא והטה וכו'. ביאר המורה כהן על פי התוס' בזבחים (ק"ט). ד"ה זו וזו, שכתבו, דסתם רבי ישמעאל הוא רבי ישמעאל בן אלישע בר פלוגתיה דרבי עקיבא, ומשום הכי הקשו תוס' מרבי ישמעאל בן אלישע, שהוא היה מי שקרא והטה. והקשה, דתוס' לקמן (קד:): ד"ה אמר כתב, דהוה תרי רבי ישמעאל בן אלישע.

(יז) תוס' ד"ה טעמא, בתוה"ד, וא"ת נהי דהבערה דבישול וכו' או חנק וסייף תדחה שבת וכו'. הקשה הערוך לנר אמאי לא נקטו נמי סקילה. ותירץ, דבסקילה נמי הוי הכשר מצוה, כגון כשהפיל עליו אבן ולא המיתו רק עשה בו חבורה, ובאותה חבורה הוי חילול שבת ולא מתקיים מצוות סקילה דהווי רק ברגימה בכדי מיתה כדאיתא בסנהדרין (מה:). אולם ציין דהתוס' הרא"ש הקשה נמי על סקילה. וכתב דפליגי בשני תירוצי

הדרה הירמי

עליהם השער וכו'. הקשה **הערוך לנר**, אמאי חשו לתקנת המצורעים ולא חשו איפכא לתקנת הכהנים, דהא הכהנים העומדים בעזרת ישראל כדי להוות על המצורעים נמי היו עומדים במקום מגולה, דעזרת ישראל לא היתה מקורה, ואם השער היה קדוש היו יכולים לעמוד תחתיו. ותיריך, דהכהן היה צריך לעבוד עם המצורע רק זמן מועט, הלכך לא חשו לו מפני החמה והגשמים. אבל המצורע היה צריך להמתין שם לכהן יותר זמן. ועוד תירץ, דהווי אכסדראות לכל ד' רוחות העורה, כדתנן **בתמיד** (פרק א') והיה יכול הכהן לעמוד תחת האכסדרא מבפנים.

יד תוס' ד"ה שחדשו, בתוה"ד, ויש לומר דמשמע ליה שלא חידשו אלא על החצר וכו' ואילו טמא מת אסור אפילו בחיל. כתב **המהרש"א** דליכא לאקשווי אתנא גופיה מנא ליה הא, דלמא בטמא מת אסור רק בחצר היינו עורת נשים, ולא בחיל. וכתב, דודאי אית להו מסברא הכי בהרחקת עשה דרבנן בטבול יום לאסור בעזרת נשים ובטמא מת אפילו בחיל, אלא שעל רבי יוחנן הוקשה להם, אמאי מפרש לה לקרא שחידשו מטבול יום ובעזרת נשים דלמא חידשו מטמא מת ובחיל, ותירצו דמשמעות דקרא משמע דוקא עורת נשים, דכתיב "חצר".

טו תוס' ד"ה ואמר עולא, פירוש כיון דביאה במקצת שמה ביאה מה טעם התיירו חכמים. **השיח יצחק** תמה על הלשון "התיירו חכמים", הא לעולא דביאה במקצת שמה ביאה, הוי איסור דאורייתא כמבואר **ברש"י ד"ה ואמר עולא**. ונראה דלא קשיא כלל כיון דאיירינן לענין ההיתר משום צרעתו לקריו, וזה בודאי ענין להיתר חכמים. והשאלה איך חכמים התיירו לו להכניס ידיו לבהונות משום דהווי בעל קרי?]

טז תוס', שם. בקובץ הערות (ס' י"ט) ביאר דיסוד החילוק בין ב' תירוצי התוס'. אי אמרינן דמה דילפינן דמקצת ככל היינו דהווי ממש ככל. או דהווי ממש מקצת אלא דאף מקצת נאסר ככל. (ועיין בדבריו שהאריך בענין זה ממכמה מקומות). ונלפי דבריו מבואר הא דצריך עיון, מה הקשו שיוכל להכניס כל גופו. דאי סברי כתירוץ בתרא ליתא לקושייתם. אמנם אי אמרינן דמקצת הווי ממש ככל, שפיר הקשו מאי טעמא בעינן דין מיוחד שמצורע יכניס רק מקצת גופו, הא יכול להכנס כולו. וכוננתם בתירוץ הראשון דאף דהווי ממש ככל, מכל מקום חמור האיסור שנכתב בהדיא על איסור דילפינן בהיקש.]

דף ח ע"א

א גמ', מי לא מודי עולא וכו'. כתב **הרשב"א** דהלשון "מודה" לאו דוקא, דהא בר פלוגתיה דעולא מתיר אפילו ביצא בשעה שאין ראוי להביא קרבנותיו, משום דסבירא ליה דביאה במקצת לא שמה ביאה. אלא כוונת הגמ' מי לא אמר עולא. ועוד ביאר באופן אחר, דהאי "מודה" אין הכוונה לבר פלוגתיה, אלא מהדר אסוגיין דמסקינן שאומרים "הואיל ואישתרי", ודייקינן מדעולא, ועלה קאמר דבכי האי גוונא מי לא מודה עולא.

ב גמ', אלא כי איצטריך עליה לנשא מת ומת ואחר כך נשא חי. הקשו **התוס' הרא"ש והתוס' ישנים** אם כן לצרור למאי אתיא, דעל כרחק צרה של זו שריא, דבכהאי גוונא לא היתה צרת ערוה מעולם. ותיריך **התוס' הרא"ש**, דקרא ד"עליה" איירי בכל העריות, אף דבכל העריות לא בעי קרא אלא רק בנשא מת וכו', מכל מקום קרא הא איירי אכולהו, ואם כן "לצרור" דקרא קאי אשאר העריות ולא על נשא מת ומת וכו'.

ג גמ', לקולא ולחומרא לחומרא מקשינן. הקשו **הקרוב הערה והערוך לנר**,

הדין, משום דלמא חמור טפי ולא סגי ליה בעונש הקל, והכא נמי נימא הכי. וביאר דהא דעשה קיל טפי, היינו משום דעובר בשב ואל תעשה, מה שאין כאן לאו שעוברים עליו בקום ועשה. עוד כתב, דמוכח **מיומא** (פז.) ד' חילוקי כפרה, ואיתא התם דבעבירת עשה תשובה מכפרת, ובעבירת לאו תשובה תולה ויום הכיפורים מכפר, הרי לן דלאו חמור מעשה.

ו תוס' ד"ה ומה עבודה, בתוה"ד, וי"ל דאתיא כר' טרפון דאמר, היכא דמיפרך קל וחומר לא אמרינן דיו. הקשה **הערוך לנר**, אמאי מיפרך קל וחומר בהכי, הא משכחת חילול שבת בשב ואל תעשה. כגון שנתן פת בתנור בשבת, דאיתא **בשבת** (ד.) דשרי לרדותו קודם שיאפה, שלא יבוא לידי חילול שבת. ואי על ידי ההימנעות מהרדיה יבטל מצוות רציחה, נמצא שרציחה דוחה שבת, ואם כן לא מיפרך קל וחומר בהאי גוונא שיניח מלרדותו, אף שעובר על חילול שבת כדי לקיים מצוות רציחה.

ז גמ', הא לא דמי אלא להא לדבר שהיה בכלל ויצא לידון בדבר החדש וכו'. הקשה **ההפלאה** כיון דמדמי לה לדבר שהיה בכלל, ויצא לידון בדבר החדש. אם כן למאן דאמר דכללו לא גמר מיניה, היכי בעי למילף לקמן (נד.) איסור העראה בכל חייבי כריתות מאשת אח, הא ליכא למילף מינה כיון שיצא לידון בדבר החדש. ותיריך, דלמאי דמסיק לקמן "מי דמי הכא תרי איסורי", תו לא הוי דבר החדש, כיון דאיכא סיבה מיוחדת לאסור ייבום בשאר עריות דהווי תרי איסורי, מה שאין כן אשת אח.

ח גמ', שם. הקשה **המרומי שדה**, מה קא מדמי לדבר שהיה בכלל ויצא לידון בדבר החדש. הא אף דערוה דאשת אח היתה בכלל כל העריות שאין מתייבמין, ויצאה לידון בדבר החדש שמתייבמת, אבל אינו שייך לדין ייבום דלא היה בכלל ויצא. וכתב דנראה ברור שזו כוונת **הרב אב ביי"ד** שהובא **ברמב"ן לקמן** (עמוד ב') דהווי דחיה בעלמא, ובאמת לא דמי כלל לדבר שהיה בכלל ויצא לידון בדבר החדש.

דף ז ע"ב

ט גמ', אלא סד"א תיתי במה מצינו מאשת אח וכו'. הקשה **הרמב"ן** היאך סלקא דעתין דילפינן אחות אשה במה מצינו מאשת אח, הא אמרינן **לעיל** (בעמוד א') דהווי דבר שהיה בכלל ויצא לידון בדבר החדש, שאי אתה יכול להחזירו לכללו. דהיינו גם על ידי במה מצינו עד שיחזירנו הכתוב בפירושו. ותיריך בשם **הרב אב"ד**. דהא **דלעיל** דחיה בעלמא היא, ובאמת לא דמי לדבר שהיה בכלל ויצא לידון בדבר החדש, וכוננת הגמ' לעיל דאי דמיא להא דמיא אבל באמת לא דמי כלל לא להאי ולא להאי.

י גמ', ומנא תימרא דאמרינן הואיל ואישתרי. הקשה **הערוך לנר** הא **ביקדושין** (כא.) פליגי רב ושמואל אי אמרינן הואיל ואישתרי, ויקשה לשמואל מברייתא דהכא. ותיריך, על פי דברי **הרשב"א** שם, שמואל שמואל דאמרינן הואיל ואישתרי במקום שהותר למצוה, ולא פליגי אלא כגון ביפת תואר שהותר לרשות, ואם כן הכא נמי מודה דהווי למצוה.

יא גמ', שם. הקשה **הרשב"א** הא אמרינן **לעיל** (עמוד א') מה לי איסורא רבה מה לי איסורא זוטא. ותיריך, דשאני הכא דאיסורין מוחלקין הן.

יב תוס' ד"ה וראה קרי, בתוה"ד, ואין נראה לר"י וכו' היינו עשה דרבנן. ביאר **המהר"ם**, דמשמעות דברי רש"י משמע דהווי מדאורייתא. והקשה, איך עלה על דעת רש"י דהווי עשה מדאורייתא, הא להדיא אמר ר' יוחנן בסמוך דבר תורה אפילו עשה אין בו. ותיריך, שרש"י סבר דר' יוחנן פליגי.

יג תוס' ד"ה זה נכנס, בסוה"ד, בשביל תקנת מצורעים שיעמדו שם שיגין

הדרה הדרה

לעיל (עמוד א') ד"ה **רבא** דארתירא לא דרשינן האי הקישא. ועוד, דאדנילף להתירא מאחות אשה נילף לאיסורא מאשת אח, דעל כרחך אסור שלא במקום מצוה דאם לא כן לא משכחת בשום אופן שיהיה אסור, דהא במקום מצוה ודאי שרי. אלא על כרחך דקושיית הגמ' אינה אלא שתהיה אחות אשה מותרת שלא במקום מצוה. (וכבר קדמו **הריטב"א** כאן. וכן משמעות דברי **רש"י** בד"ה **אימא**) ונמצא שיש ג' חילוקים בעריות. א. אשת אח במקום מצוה שרי ושלא במקום מצוה אסור. ב. אחות אשה איפכא רק במקום מצוה אסורה ושלא במקום מצוה שריא. ג. ושאר עריות אסורות בין במקום מצוה בין שלא במקום מצוה.

(י) [גמ' שם. עיין מה שהבאנו **לעיל** (אות ז') **מחדושי הרי"ז הלוי**. ולדבריו נמי שפיר יש להבין מה דאמר ליה, צרה תוכיח דבמקום מצוה אסורה ושלא במקום מצוה מותרת. ולכאורה מה הראיה, הא התם צרה שלא במקום מצוה לאו ערוה היא. אמנם לפי דבריו שפיר יש לומר כן דהא צרה עצמה נמי ערוה היא. (ח.ו.ו.)]

גמ', **רבי יוסי בר חנינא מלאשה נפקא**. הקשה **הערוך לנר** לרבנן האי לאשה מאי דרשי ביה. ותירץ, דרבנן בעו ב' דרשות, א. שמגרשה בגט ואינה צריכה חליצה. ב. שמחזירה אחר גירושין וכן מבואר **לקמן** (לט.), ורבי יליף תרווייהו מלאשה.

(י) **רש"י** ד"ה **בעל כרחה**, בתוה"ד, אפילו בעל כרחה קנאה ויורשה וכו'. כתב **המהרש"ם**, דרש"י אתי לאפוקי שלא נפרש דהרבנות היא שאפילו בעל כרחה מקיים מצוות יבום, דזה אינו דלחא לא בעי קרא, משום דממילא נשמע לה מדאיצטריך קרא דעליה **לעיל** (ג:) לאסור אחות אשתו. ואם בעל כרחה לא מקיים מצות יבום, בלאו האי קרא לא היה דוחה דין ייבום את הערוה כיון דאי אמרה לא בעינא ליכא מצות עשה כלל. לכך פירש **רש"י** דכל הרבותא לענין דקונה בעל כרחה לגמרי, ולא לענין קיום המצוה.

(יא) **תוס'** ד"ה **מאי ולקחה**, בסוה"ד, ולמ"ד ערוה לא צריכא קרא ניחא. והוסיף **התוס'** **הרא"ש** דעל כרחך הכי סבירא ליה לרבי, מדקאמר כל היכא דאיכא תרי ליקוחין דאי בעי נסיב האי ואי בעי נסיב האי, ומבואר דהא מיהא פשיטא דערוה לא מצי נסיב.

(יב) **תוס'**, **שם**. והוסיף **המלאה הרועים**, דלילף דצרה מותרת נמי לא בעי קרא דמהיכי תיתי לאוסרה. והקשה, דמכל מקום איצטריך קרא למישרי צרה, ולאפוקי דלא נדרוש לצרור לאסור צרה, וילפינן ולקחה לזו ולא לאחרת, דהיינו צרת ערוה דשריא, וקרא דלצרור אתי לכדר' שמעון.

(יג) **תוס'** ד"ה **מלמד**, בתוה"ד, ותימה דמשמע דלביאה שניה לא צריך קרא וכו' דהא ביאה שניה לא דחיא חייבי לאוין. והתוס' **ישנים** (כאן) חילקו בין חייבי לאוין דהוי דחוויה, להכא דהוי הותרה. וכתבו דכיון שביאה ראשונה היתה בהיתר גמור לא צוה הכתוב ליקחנה ולהוציאה מיד לאחר ביאה. והמרומי **שדה** כתב עוד על פי **תוס'** חגיגה (ח:): ד"ה **חוזר** (בסופו), שהביא בשם **הירושלמי**, דלעולם הוא מוסיף והולך ודוחה יום טוב, עד שיאמר אין עוד בדעתו להוסיף. ומבואר דבכל מקום שהותר לעשות המצוה במקום עבירה, נמשך ההיתר כל זמן שלא פירש ממנה. ומשום הכי גבי אשת אח דהמצוה שיהיה הייבום על ידי אשת אח, נמשך ההיתר כל זמן שלא פירש ויגרשנה. אבל חייבי לאוין שאין זו צורת המצוה, אלא רק דחיית הלאו, עדיפא למעט את דחיית הלאו בכל האפשר.

(יד) **תוס'** בסוה"ד, וי"ל דלא אמר רחמנא לגרשה אחר ביאה. **הערוך לנר**

הא להיפך נמי הוי קולא לפוטרה בשוק בלא חליצה וייבום, דמקילין אנו בלאו ד"לא תהיה אשת המת החוצה". ותירצו **הערוך לנר והמצפה איתן**, דכיון דבהאי לאו ד"לא תהיה אשת המת החוצה" ליכא כרת. ואם תתייבם איכא כרת. משום הכי בכהאי גוונא חשבינן לחומרא במקום שיש כרת. **והמצפה איתן** תירץ, דאזלינן בתר השתא ולא בתר חומר הנמשך מזה לדבר אחר, ואף דאמרין בעלמא כל דין שאתה דן תחילתו להחמיר וסופו להקל אינו דין, לא דמי להכא, דהתם הקולא היא באותו דבר עצמו אבל הכא הוי דבר אחר הנמשך ממנו.

(ד) **גמ'**, **איבעית אימא הכא תרי איסורי וכו'**. הקשה **הפורת יוסף** אמאי הוצרך להאי שינויא ולא סגי בשינויא קמא, דכן הוי מסקנת הגמ' **בקיודושינן** (סח.) **ועבודה זרה** (מו:). ותירץ, דכיון דאיכא למימר בתירוץ הקודם נמי איפכא, דהא דמחוייב לקיים מצוות יבום הוא החומרא, וידחה דין יבום ללאו דערוה, הלכך לא סגי בתירוץ זה. [ועיין באות הקודמת].

(ה) **גמ'** **רבא אמר וכו' כי איצטריך קרא למיטר צרה**. הקשה **הרשב"א**, דהא אסיקנא דלרבא נמי לא בעי קרא למיטר צרה, אלא להתיר צרה שלא במקום מצוה. ותירץ, דמכל מקום ודאי משמעות הקרא אתיא לאיסור, דהיינו דבמקום עליה לא תקח לצרור וצרה אסורה, אלא דדייקינן דדוקא עליה אסר קרא מכלל דשלא במקום מצוה שריא.

(ו) **גמ'**, **ואילו פטורות ופטורות לא קתני**. הקשה **ההפלאה** היכי דייקינן מדלא תני פטורות, דלכאורה יש לומר דהיינו משום דילפינן להו מכל שכן, דאם פטורות צרותיהן כל שכן שהן עצמן פטורות. (וכתב דאין לומר דמכל מקום הא חזינן דנקט מתני' צרותיהן וצרות צרותיהן ולא נקט צרות צרותיהן לבד אף שמכל שכן היינו יודעים על צרות. דהא אי הוה תני צרות צרותיהן לחודיה, הוה אמינא דדוקא היכא דאיכא תרי אחין דמצי לקיים שניהם על ידי שייבם אחיו, פטורות. אבל אי לא מצי לקיים שניהם דליכא אלא אח אחד הוה אמינא שייבם, לכך לא סגי לכתוב אלא צרות צרותיהן שבכל מקום דאיכא צרות צרותיהן איכא ב' אחין ומצי לקיים שניהם, ולא דמי לפטורות ופטורות דליכא למיטעין). ותירץ על פי מה שכתבו **תוס' לעיל** (ב.) ד"ה **עד**, דהוה מצי למימר עד סוף העולם, ונקט צרות צרותיהן בלשון לא זו אף זו, ומחאי טעמא הוה מצי למימר נמי פטורות.

(ז) **גמ'** **ומאי שנא ערוה דלא צריכא קרא דאין עשה וכו'**. **בחדושי מרן הרי"ז הלוי** (הלכות חליצה ויבום) ביאר דמוכח מדברי הגמ' כאן דהצרה עצמה לא נאסרה רק משום דנפטרה מן היבום וחייל עלה איסור דאשת אח. [וכמשמעות **הגמ' לעיל** (ג.) במה שדייקה הא דתני במשנה פטורות ולא אוסרות, וכפירוש **רש"י** שם]. אלא דהצרה עצמה חשובה ערוה דהיינו במקום עליה. [וכן משמעות לשון **רש"י** בד"ה **צרה נמי וכו'**. דכתיב לצרור דמשמע לא אחות אשה ולא צרתה וכתוב כרת בסוף העריות].

(ח) **גמ'**, **צרה נמי לא איצטריך קרא**. הקשה **התוס'** **הרא"ש**, הא מבואר **לקמן** (עמוד ב') בדברי רבי דבעינן קרא לצרה. ותירץ, דדוקא לרבי דלא דריש לצרור לאסור צרה בעי קרא.

דף ח ע"ב

(ט) **גמ'**, **אימא ערוה גופיה שלא במקום מצוה תשתי**. כתב **הערוך לנר** דודאי קושיא זו לא שייכא בכל העריות דמהיכי תיתי להתיר שלא במקום מצוה, דליכא למילף מאחות אשה בהקישא דר' יונה, דהא כתבו **תוס'**

הדרה הירמי

מסכת יבמות דף ח – דף ט

יה תשרי – יט תשרי התשע"ה

חילקם משאר מתכפרים, ואם מביא קרבן שלא מצינו בשאר מתכפרים, הרי אין לנו לבדות מליבנו אלא שמצינו בהם כפרה. והתוס' הרא"ש בהוריות (ח.) כתב, דאין הכי נמי מצי למימר הכי.

(ז) גמ', ובפלוגתא לא קא מיירי. בתוס' לעיל (ב:) ד"ה ואי, הקשו. מהא דתנן במתניתין ואי אתה יכול לומר בחמותו ואם חמותו שמיאנו, הא פליג עליה רבי ישמעאל. ותירצו, דהא דאמרין בפלוגתא לא קמיירי אינו אלא במניינא דט"ו נשים, וכן כתב הריטב"א (כאן). והוסיף, דכמו כן בכלל שנותן בדברים אלו, לא מיירי בפלוגתא. ומשום הכי מקשינן מהא דבית שמאי מתירין את הצרות לאחין, כיון דפליגי על הכלל דתנן שהצרות אסורות.

(ח) תוס' ד"ה והרי, בסוה"ד, ותימה לר"י דאמאי לא אמרין נמי לר"ע וכו'. והרמב"ן והרשב"א תירצו, דלרבי עקיבא גלי רחמנא בחייבי כריתות דלא תפסי בה קידושין, והוא הדין לכל מאן דלא תפסי בה קידושין. אך הקשה הרמב"ן, היכא שמעינן ליה לרבי עקיבא להאי סברא דמקשי מינה. והרשב"א תירץ, דאינהו דהוו בקיאי בדר' עקיבא ידעי דהכי סבירא ליה ולהכי מקשו להדיא. והתוס' הרא"ש תירץ בשם יש מפרשים, דשמא קים לה לגמ' דר' עקיבא סבר כרבי דיליף לעיל (ח:) איסור ערוה מ"ולקחה". עוד תירץ בשם רבינו מאיר, דשמא כיון דר' עקיבא דריש "לא יגלה כנף אביו" לאנוסת אביו, איתקש לאשת אביו דכתיב בהאי קרא, מה אשת אביו ערוה ולא בת חליצה ויבום, אף אנוסת אביו נמי.

דף ט ע"ב

(ט) רש"י ד"ה רבי שמעון, בתוה"ד, ומצריך ליה חליצה. כתב הר"ש מדעסוי דלאו דוקא נקט רש"י חליצה, דהא תנן במתניתין התם מייבם או חולץ.

(י) גמ', והאמר רב יהודה אמר רב וכן תני רבי חייא. ביאר הריטב"א, דהוה משמע למקשן, דר' חייא איירי למתניתין, כיון דרבי היה רבו, ואלבא דרבי תני בכלל הני כללי.

(יא) רש"י ד"ה והאמר וכו', בתו לא משכחת לה אלא בתו מאנוסתו וכו' שגרשת אחיו היא. הקשה הערוך לנר, דמכל מקום אפשר לומר שהיתה לראובן באונס ולשמעון בנשואין, ולא הויה גרושת אחיו. אלא דמכל מקום לא מהני, דאכתי יהיו אסורות האחת משום בתו, ואחת משום בת אשתו, כמבואר בתוס' ד"ה בתו. והקשה, דכיון דרש"י בעי נמי לטעם התוס', אמאי הוצרך לטעם דגרושת אחיו ולא כתב בתוס'. ותירץ, בהקדם מה שכתב לדון בהא דבת אשתו אסורה לו גם אחר שגירשה, אי הויה רק בבת שהיתה לה לפני הגירושין. או גם בבת שנולדה אחרי הגירושין. ואי נימא דלא נאסרה הבת שנולדה אחרי הגירושין, הוצרך רש"י לטעם דגרושת אחיו, דמשום בת אשתו לא היתה נאסרת בת שמעון לראובן דנולדה אחרי הגירושין, אבל בת ראובן לשמעון שנולדה קודם כן נאסרה.

(יב) בא"ד, וכן אחות אמו וכו' לאחר מיתת אחותה. כתב המהרש"ל, שלא היה צריך לפרש שנשא ב' אחיות. אלא נשא ב' נשים נכריות והוליד מהן ראובן ושמעון, ולאותן ב' נשים היו אחיות מאימן מאיש אחר. והמהרש"א תירץ, דניחא ליה לרש"י לפרש בכהאי גוונא, דסגי לאוקמי בשני אנשים דהיינו כלב ויחצאל שהיו נשואים למחלה ונועה. דלדברי המהרש"ל בעי לאוקמי בשלשה אנשים.

(יג) בא"ד, שנשא שתי נשים חלאה ונערה. המהרש"ל הגיה למחלה ונועה

הביא מה שכתבו התוס' לעיל (ג:) ד"ה טעמא, דהאי תנא סבר דלא בעי עליה להיתרא משום דסבר דעשה דוחה לא תעשה שיש בו כרת. והקשה הרי לדבריהם כאן בעינן לה להתיר ביאה בכל ערוה דהרי לכך לא מועיל טעמא דדחיה.

(טו) תוס' ד"ה אין חייבין, בסוה"ד, ושגגתו חטאת למעוטי דבר שאין בו מעשה. הקשה השיח יצחק הא אם אין בו מעשה אין בודונו כרת, ואם כן מרישא דודונו כרת ממעטינן ליה. ותירץ בשם הריטב"א, דשייך שיהיה חיוב כרת בדבר שאין בו מעשה, כגון האומר לעבודה זרה אלי אתה, או שמקבלו באלוה שחייב כרת.

דף ט ע"א

(א) גמ', אתיא מעיני מעיני. כתב הריטב"א דכהאי גוונא לא חשיב למד מלמד. ובתוס' הוריות (ח.) ד"ה ילמוד (בסוה"ד) כתבו, דבמקום שהמלמד חולץ אין חיסרון של למד מלמד. והקשה הישרש יעקב (כאן) הא אמוראים פליגי בהא בזבחים (ג.).

(ב) גמ', לאשמת העם הרי משיח כציבור. הקשה התוס' הרא"ש, הא ציבור גופייהו ילפינן בגזירה שוה, ואיך חוזר ומלמד בהיקש. ותירץ בשם רבינו מאיר, דדעת רב פפא בזבחים (ג.) דדבר הלמד בגזירה שוה חוזר ומלמד בהיקש, ואף מר זוטרא דפליגי עליה התם, מכל מקום סבירא ליה דבתר מלמד אזלינן והכא המלמד חולץ.

(ג) תוס' ד"ה מה להלן, אגב שיטפיה וכו'. והרשב"א כתב מחמת קושיא זו דלא גרסינן ליה. והריטב"א כתב לקיים הגירסא, דהכי קאמר מה להלן דבר שחייבין על זדונו כרת כדכתיב התם, וכיון שכן יהיה שגגתו חטאת כדכתיב הכא. וכתב שזה מן הלשונות שבתלמוד שמתחלף פירושם. והתוס' הרא"ש (הוריות ח.) תירץ, דאגב דתני סיפא על שגגתו חטאת תני נמי ברישא הכי, וביאור הגמ', מה להלן בדבר שזדונו כרת, אף הכא בפרשת חטאת דבר שזדונו כרת. ועלה אמרין שמביא חטאת בשגגה. עוד תירץ, דבאמת גם לגבי אחות אשה הויה דוקא דבר שחייבין על שגגתו חטאת, דהא ללא הגזירה שוה דילפינן הכא לחטאת מאחות אשה דליכא חטאת אלא בדבר שזדונו כרת, הוה אמינא שבכל חטא יהיה חטאת, ואם כן ודאי שבאחות אשה יהיה חטאת.

(ד) תוס' ד"ה וילמד, בתוה"ד, וי"ל דלר' ההוא כרת במברך את השם. הקשה הריטב"א אם כן מנא ידעינן דאיירי בעבודה זרה, ואיך ילפינן מינה לענין קרבן. ותירץ, דמדכתיב התם (במדבר טו, כב) "וכי תשגו ולא תעשו את כל המצוות" ודרשינן לה בהוריות (ח.) דזו עבודה זרה ששקולה ככל המצוות.

(ה) גמ', מאי לייטו לייטו פר ציבור בשאר מצוות הוא דמייתי וכו'. הקשו הרשב"א והרמב"ן, דמכל מקום במה שאתה מחלקו משאר מחויבי קרבן דעבודה זרה סגי. ותירצו, כיון דבמיתתן ועגשן חילקן משאר חייבי מיתות דעלמא לענין סייף ושמונן אבד, כן צריך לחלקן בקרבנותיהן מכל שאר חייבי קרבן. [וכמשמעות תוס' ד"ה מאין].

(ו) תוס' ד"ה מאי, בתוה"ד, וקשיא דלייתו כבש או איל. והריטב"א תירץ, שאין לנו בזה אלא מיני בהמות שבירר הכתוב לכפרה על עון כזה וגם עגל וכבש חשובים כשאר חיות לענין זה. וכן תירץ התוס' הרא"ש, אלא דהקשה דאם כן אמאי הוצרכה הגמ' לפרט כל סוגי הקרבנות הויה ליה למימר ממה נפשך, אם מביא קרבן דמצינו בשאר מתכפרים, אם כן לא

הדרה הירמי

בין חייבי לאוין דשאר, לחייבי לאוין דלאו דשאר. אלא על כרחך דהאי מתניתין לאו רבי יהודה היא.

(ה) גמי, יעקב אנס כלתו. הקשה המלא הרועים אמאי לא אמר יעקב בא על כלתו. ותירץ, דאם בא עליה ברצון הויה סוטה ואסורה ליבום, כדלקמן (יא.). והוכיח מזה דאף בלא קינוי וסתירה, כיון שנבעלה בעילת זנות הויה בכלל סוטה שאסורה לייבום. וכן כתב הריטב"א דנקט אנס כדי שלא יהא סוטה. עוד כתב, כיון דלא תפסי בה קידושין אין נישואין שלה אלא זנות ואונס.

(ו) גמי, א"ל באחותה(א) דהתירא קמייירי וכו'. הטורי אבן בחגיגה (טו.) הקשה, דמשכחת לה נמי בהיתר. כגון שנתעברה כלה מחמיה באמבטי, והולידה בן, ואחר כך מת בעלה בלא בנים ונפלה לה קמי ברה ליבום. והחשק שלמה (כאן) העיר דאף דהבית שמואל והחלקת מחוקק (אבן העזר סימן א) מספקא להו אי בכהאי גונא חשיב בנו או לא. לטורי אבן פשיטא, דלענין ייבום חשיב בנו, כיון דאיתא לקמן (כב.) לענין ממזר, ד"כל דמיפטר פטיר מזקק נמי זקיק", וכיון דלענין פטור פשיטא דפטר דררשינן ובן אין לו "עיין עליו", ממילא נמי זוקק. והחשק שלמה תירץ הקושיא, דכיון דהוי מילתא דלא שכיחא שתתעבר בכהאי גוונא, אפשר דאינו זוקק כלל ליבום, דאזלינן בתר רובא ותלינן דודאי זינתה מאחר, ואינו אחיו כלל.

(ז) גמי, ואף על פי כן בדקה לוי במתניתין. כתב הרשב"א, דפירוש "אף על פי כן" היינו, אפילו לרבי יהודה, וכגון דעבר ונסיב. דאילו לרבנן פשיטא ומאי אף על פי כן.

דף י ע"ב

(ח) גמי, ללוי דאמר דאי נמי קתני, ליתני החולץ ליבמתו וחזר וקדשה. כתב המלא הרועים דהא מדהוצרך לומר ללוי דאמר דאי נמי תני, משמע דאף דקדשה ולא בא עליה עבר אלאו דלא יבנה. והקשה, דלכאורה מוכח דאיסור ד"לא יבנה" הוא בביאה, דהא יליף לה מקרא ד"כיון שלא בנה שוב לא יבנה". והרי בנין של יבמה מהתורה הוא על ידי ביאה ולא על ידי קידושין. ואם כן לא יבנה דהיינו נמי דוקא בביאה, ובקידושין בלבד אינו עובר כלל. ותירץ על פי מה שכתב התוס' לעיל (עמוד א') ד"ה לרבי, דגם אם מותר לקדשה חשיב "דאי", משום דאסור לבוא עליה לאחר הקידושין, ואם כן אתי שפיר נמי הכא דאיירי דוקא ללוי דתני "דאי".

(ט) גמי, א"ל לפי שאינה בצרת צרה. הקשה הרשב"א אם כן ליתני לקמן (יג.) גבי ו' עריות חמורות. ותירץ, דהיא בכלל אשת אחיו מאביו שלא במקום מצוה דקתני התם, כיון דטעם החיוב של האחים עליה משום אשת אחיו המת, ולא משום אשת חולץ.

(י) תוס' ד"ה לפי, כגון שגולדו אחים להן אחר שחלץ ליבמתו וקדשה דלא קיימין עלה בלא יבנה וכו'. כתב הקרן אורה דאין הלשון מדוקדק, דהא איירינן לריש לקיש, ולדידיה לא אתיין עלה משום לא יבנה, דהא איכא נמי כרת.

(יא) גמי, מ"ט דר"ל אמר קרא אשר לא יבנה כיון שלא בנה שוב לא יבנה. ביאר הריטב"א דהילפותא ממשמעות הקרא, ככה יעשה לאיש היינו החליצה, כדי שמכאן ואילך שוב לא יבנה את אשת אחיו דהיינו לאו.

(יב) גמי, וליתני לרבי ר"ע אין לו עליו כלום קשיא. בספר קשות מיושב (להגרי"י פיק) דקדק לשון רש"י ד"ה קשיא לקמן (יא.). דהקושיא לרב ששת

וכן בכל בדיבור. וכתב המהרש"א במהדורא בתרא שלא היה צריך להגיה, כיון שלא איירי באחיות אלא סתם בשתי נשים, ושפיר גרסינן חלאה ונערה, שהיו ב' נשיו של כלב כדאיתא בדברי הימים א (פרק א פסוק ה).

(יד) בא"ד, ולוי בן יעקב מאשה אחרת נשא את בת כלב וכו'. כתב המהרש"א שלא היה צריך לפרש כן, אלא דללוי היה גם בת נועה, והיה אח לשמעון ונשא את בת כלב מנועה, וכמו שפירש לעיל גבי אחותו מאמו. שראובן ולוי היו אחים מרחל, ושמעון ויהודה מבלהה. והערוך לנר הקשה, מה עדיפא להמהרש"א בציוור זה, דלדבריו צריך לפרש שלוי ויהודה הם משתי אמהות, ולרש"י אפשר לפרש שהם מאם אחת. וביאר כוונת המהרש"א, דלרש"י צריך לומר שיש לד' אחים ג' אמהות, ולמהרש"א סגי בב' אמהות. ומכל מקום יישב דברי רש"י, דאתי לאשמועינן רבותא. דאף במקום שלוי ושמעון הם משתי אמהות משכחת שמוותרת לשמעון ואסורה ליהודה, משום אחות אם.

(טו) רש"י ד"ה כיון דבתו, באונסין לא קא מייירי מתניתין. הקשה המהרש"א, לרב יהודה דבאונסין לא מייירי, מה הקשה לוי לרבי דליתני אנוסת אביו במתניתין.

(טז) בא"ד, שם. ובתוס' לעיל (ב.) ד"ה בתו הוכיחו דלא כרש"י, דעל כרחך מתניתין איירי בבתו מאנוסתו. והמהר"ם (שם) הוסיף, דרש"י סתר עצמו בזה. והערוך לנר (כאן) יישב דעת רש"י, דהא דכתב הכא "באונסין לא מייירי מתניתין" אין כוונתו למתניתין דלעיל, אלא מתניתין דלקמן (כו.). שהביא בריש ד"ה והאמר, דהיתה אסורה עליו איסור ערוה, אסור בה ומותר באחותה. דעליה קאי רבי חייא ואמר דמתניתין דלקמן איירא בכל העריות דאיירא בה מתניתין דלעיל, וכמו שכתב רש"י לעיל (שם). דבכולהו טו עריות אני קורא בהם להאי מתניתין דהיינו דלקמן, ואהאי מתניתין איירי ר' יהודה שאמר דאיירא רק בעריות דנשואין. ואתי שפיר דעת רש"י גם מקושיות תוס' והמהר"ם לעיל, וגם מקושיית המהרש"א לעיל (אות ט"ו).

דף י ע"א

(א) רש"י ד"ה וסימניך, בסוה"ד, דהא רבי חייא אמתני קאי. הקשה הרש"ש הא מתניתין דהאסורה לזה מותרת לזה שנויה לקמן בפרק ד' אחין, והא כבר שנינן לעיל (ט.) דבפירקין קא אמרינן.

(ב) גמי, ובפלוגתא קמייירי. הקשה הרשב"א, אם כן ליתני קרובת חלוצתו לר' עקיבא דאמר לקמן (מד.) בית חלוץ הנעל, הכתוב קראו ביתו. ותירץ, דלא קתני אלא פלוגתא דסבירא ליה לתנא דמתניתין כוותיה. [כדאיתא בתוס' ד"ה לעולם].

(ג) תוס' ד"ה לעולם, בתוה"ד, אלא בפלוגתא דסבירא ליה לתנא דמתניתין כוותיה. הקשה הערוך לנר ממה נפשך אם סבירא ליה ליה תנא דמתניתין כר' אליעזר, ליתני אשת איש ברישא בהדי ט"ו נשים דפוטרות צרותיהן, ואם סבירא ליה כרבנן ליתני לה בסיפא בהדי ו' נשים שצרותיהן מותרות מפני שנשואות לאחרים. ותירץ, דאם כן הוה ליה צרת סוטה, ושמא לוי סבר כרב לקמן (יא.) דצרת סוטה פטורה מחליצה וייבום.

(ד) תוס' ד"ה לרבי יהודה, בתוה"ד, וא"ת בחייבי לאוין דשאר מנלן וכו'. כתב הערוך לנר דלכאורה אפשר ליישב דמוכח ממתניתין דהתם דלאו רבי יהודה היא, דאי לא הכי אדמפליג התם בין עריות דלא חולצין ולא מתייבמין ובין חייבי לאוין דחולצין ולא מתייבמין, לפלוג וליתני בדידה

הדרה הירמי

מסכת יבמות דף י - דף יא

כ תשרי - כא תשרי התשע"ה

ה) תוס' ד"ה רבי שמעון, בתוה"ד, והא דלא נקט אחיו של ראשון וכו' אמר ר"י דמלתא אגב אורחיה קמ"ל. הקשה המלא הרועים דמכל מקום הוה ליה למיתני אחיו של ראשון רצה חולץ רצה מייבם ופותר צרתה, והוה שמעינן תרווייהו.

ו) תוס' שם, בתוה"ד, וא"ת לרב חסדא שרוצה לדקדק וכו' תקשי ליה מתניתין וכו'. הקשה המהרש"א, הוה מצי לתרוצי דמתניתין דהתם כתנא קמא דר' שמעון, דסבר אחיו של זה ואחיו של זה חולצין ולא מייבמין. ותירץ, דלא מצינו דרבנן פליגי על ר' שמעון רק דאסורה לייבם מדרבנן, דהא בסוטה דרבנן קיימינן. וההיא מתניתין משמע להו השתא דאסורה מדאורייתא כדמוכח התם.

דף יא ע"ב

ז) גמ', המחזיר גרושתו מן הנישואין וכו', וחכ"א אחת זו ואחת זו אסורה. כתב החשק שלמה דנראה פשוט, דהא דמחלקינן בין נתגרשה מן הנישואין לנתגרשה מהאירוסין, אינו אלא כלפי השני, אבל כלפי הראשון אפילו לא נתגרשה ממנו רק מהאירוסין לכולי עלמא אסורה לחזור, משום דגבי ראשון לא הוזכר כלל נישואין רק קידושין. וכן דייק מגיטין (פט:).

ח) גמ', או דלמא כיון דאיפקר איפקר. הקשה הערוך לנר, מה איכפת לן דטומאה לא כתיב בה כעריות, הא מכל מקום כתיב בה תועבה כעריות, דכתיב "כי כל אשר יעשה מכל התועבות האלה ונכרתה וגו'", ומאי שנא לשון טומאה דכתיב בה כעריות יותר מלשון תועבה.

ט) רש"י ד"ה אחת זו ואחת זו, דכתיב והיתה לאיש אחר והויה היינו קידושין וכו'. כתב הערוך לנר דרש"י אתי ליישב בזה קושיית תוס' ד"ה לרבנות. דהקשו, היכי מפקי רבנן לקרא מפשטיה דאיירי במחזיר גרושתו. אמנם לרש"י אתי שפיר, דרבנן דרשי מייטורא ד"והיתה" דאיירי בקידושין, וכיון דגלי קרא דאפילו אחרי קידושין אסורה תו ליכא לאוקמי לקרא ד"אחרי אשר הוטמאה" במחזיר גרושתו, ולהכי מוקמי בסוטה.

י) תוס' ד"ה הויה ואישות, בתוה"ד, ואפילו רבנן לא פליגי. ביאר המהרש"ל, דמוקינן כוליה קרא אגירושין, אלא ד"אחרי אשר הוטמאה" מעקרי ומוקימין אסוטה עם הלאו שבו, אבל לעולם "והיתה לאיש אחר" או "כי ימות האיש האחרון" ודאי אגירושין קאי. וכתב, דלהכי פירש רש"י דהויה ואישות היינו להיות לו לאשה, ואי אפשר לעקר אחרי אשר הוטמאה וזלת להיות לו לאשה דעלה קאי.

יא) גמ' היא תועבה ואין בניה תועבין הא צרתה תועבה. ולקמן (מד:): מספקינן בגמ' אי דרשינן "היא ולא בניה" או "היא ולא צרתה", והקשה הערוך לנר, אמאי לא פשטינן מברייתא דנדה (ע). דר' יהושע דרש דאין בניה תועבין. ותירץ על פי הרשב"א וריטב"א (כאן), דאפשר לדרוש לתרווייהו מ"היא". ואם כן אפשר דפשיטא ליה דדרשינן על בניה, וכל הספק אי דרשינן נמי למעט את הצרה.

יב) רש"י ד"ה פסולה פסולה ליה, בתוה"ד, דאי שאר חייבי לאוין כגון אלמנה לכ"ג וכו'. כתב הרש"ש דשיגרת לשון הוא, דהא אם הוא כהן גדול תרווייהו פסולי ליה.

יג) גמ' מי אלים ק"ו למידחי צרה או לא. הקשה הרש"ש הא היא עצמה אינה אסורה ליבם אלא בלאו, משום דדיו לבא מן הדין להיות כנדון, וחייבי לאוין צרותיהן מותרות להתייבם. וכתב דיש לחלק.

דשנייה הכי. דהיינו דלברייתא לא קשיא, משום דשפיר איכא לאוקמא כרבינא ורב אשי, או כר' יוחנן או כריש לקיש כדלקמן (יא).

יג) תוס' ד"ה וליתני, תימה דבפרק המדיר וכו'. הערוך לנר יישב קושייתם על פי דברי תוס' (שם עה:): ד"ה מי ששנה, שכתבו, דברישיא אשמועינן רבותא ובסיפא אשמועינן רבותא, והכא נמי אפשר לומר דלא סגי למיתני ברישא לדברי רבן גמליאל נאמנת, דהא אכתי צריך למיתני נמי סיפא לאשמועינן רבותא, דאפילו נכנסה לרשות הבעל כשהביא הבעל ראייה הוי מקחו מקח טעות.

דף יא ע"א

א) גמ' רבינא סבר לה כר' יוחנן ומתריך לה אליבא דרבנן. וברש"י ד"ה הילודים. כתב, שנולדו אחר קידושין וכו'. והקשה השיח יצחק, דמשמע מדבריו דלא פקע הזיקה אלא אחר הקידושין, אבל החליצה עצמה אינה מפקיעה הזיקה, וכן משמעות דברי התוס' ד"ה כמאן, דכתבו דהוה מצי לאוקמי כר' שמעון כגון שנולד קודם שקידשה, ומשמע דלא סגי במה שנולד אחרי החליצה. והקשה מאי שנא חליצה מייבום שמפקיע את הזיקה, ואינה אשת אחיו. וכתב דאף דנקט הש"ס בכל מקום לר' שמעון ייבם ולבסוף נולד, ולא נקט חלץ. אפשר דהיינו דוקא כדי לאשכוחי צרה, אבל בעצם הפקעת הזיקה אפשר דהוא הדין חליצה. אמנם הרשב"א כתב, דדוקא בקדשה, אין לה עליו כלום. ואפילו נולד לאחר שחלץ לה הראשון, לפי שחליצה אינה קנין אלא פטור כדאיתא בירושלמי (פ"א ה"א). ועל כן בין לרבנן בין לר' שמעון, דבנולד ולבסוף יבם לא פליגי ר' שמעון. הרי דסבר דעצם הפקעת הזיקה אין בה לחסרון דלא היה בעולמו. דהיינו דבעינן דוקא שיחול קנין השני כדי שנפילתה יהיה ממנו ומשום הכי בעינן שיקדשה. דבלאו הכי אף דנולד לאחר החליצה הפוטרת מייבום, מכל מקום עדיין הווי כנפילתה מהראשון. ועיין באות הבאה.

ב) תוס' ד"ה צריכה, ומתייבמת אינה מאחר דאסירה לבעלה וכו'. והקרו אורה כתב, דהכא לא בעינן לקל וחומר, דבלאו הכי אסורה להתייבם, דהא כל מה שהתיר ר' שמעון, אינו אלא באחין שנולדו אחר ייבום, שכבר פקע לגמרי איסור אשת אח דראשון. אבל הכא שהיה רק חליצה ונשאר על השני קצת זיקת ייבום מהראשון, דהא עדיין אסורה על אחיו בלאו, תהיה אסורה גם לנולדים מחמת אותה זיקה. וכתב, דמכל מקום גם דברי התוס' פשוטים דדמי למחזיר גרושתו. אמנם הביא דהחוסן ישועות כתב, דר' שמעון שפותר בילודים היינו גם אחרי חליצה ולא רק אחרי ייבום, ותמה על דבריו דפשיטא כמו שכתב, שאחרי חליצה מודה ר' שמעון דהוה כנולד ולבסוף ייבם. (ועיין באות הקודמת)

ג) גמ', צרת סוטה אסורה טומאה כתיב בה כעריות. הקשה הערוך לנר הא ונטמאה לא כתיב אלא בבעל ובבועל, ומה שייך להשוותם לטומאת עריות, והרי גם בעריות עצמן לא פטרו צרותיהן אלא אי הוו ערוה ליבם, ולא אם הוו ערוה לבעל, דבכהאי גוונא איתא לקמן (יג), שש עריות חמורות מאלו, דמפני שהן נשואות לאחרים צרותיהן מותרות.

ד) תוס' ד"ה צרת סוטה, בתוה"ד, וא"ת כיון שלא נכתב שם טומאה אלא על הודאי וכו'. הערוך לנר הוכיח מכאן דדעת תוס' דספק דאורייתא מן התורה לקולא, דאי הוי מן התורה לחומרא מה הקשו דניפלוג בין ודאי לספק. ואין לומר דשאני הכא שיש לה חוקת היתר ולכך ספיקא לקולא, דהא כיון שנסתרה אחרי קינוי ודאי אין לה חזקה.

דף יב ע"ב

א) גמ', הכא נמי משעת נפילה נראית כצרת בתו, הקשה הריטב"א, כיון דאפילו צרת בתו ממאנת אינה אסורה אלא משום גזירה, אם כן כי אסרי צרת ממאנת דעלמא שאינה צרת ערוה, הויה גזירה לגזירה. ותיריך, דכולה חדא גזירה, והיינו אליבא דשמואל דחשיב לה חדא. אבל רבא פסק להלן דצרת ממאנת דעלמא שריא, דהוי גזירה לגזירה. עוד כתב, דלשמואל נמי דוקא בייבום הוא דאסירה מחמת האי גזירה, אבל חליצה בעיא אפילו מדאורייתא.

ב) גמ', וצרת בתו ממאנת וכו', אלא לאו ביבום. כתב הריטב"א דאף דלגבי אביה לא שייך מיאון כלל כיון שאסורה לו, אפילו הכי מפני שעשתה מעשה מיאון בעלמא חשבינן לה כממאנת. עוד הביא יש מפרשים, דאיירי רק בגוונא דאיכא עוד יבמים ומיאנה באחד משאר היבמים, דאף דמעיקר הדין עקרה בזה את הנשואין הראשונים וצרתה מותרת, מכל מקום חשבינן לה כאילו לא עקרה וצרתה אסורה לאביה, כדי שלא יטעו לייבם צרת בתו שאינה ממאנת.

ג) גמ', שלא מצינו לה בכל התורה, ביאר הריטב"א, כיון דמדינא מאמר בתרא אינו קונה ואינה זקוקה אלא מחמת הראשון, אלא שרבנן אסרו מחמת שנראית כאשתו של השני, ואם ייבם כדינן יאמרו ב' יבמות הבאות מבית אחד מתייבמות, והתורה אמרה שלא יבנה ב' בתים מאח אחד, ואם יחלוץ לאחד וייבם השניה יאמרו בית א' מקצתו בנוי ומקצתו חלוץ, לכך יחלוץ לשתייהן ולא סגי באחת כיון דמדאורייתא תרווייהו בעו חליצה.

ד) רש"י ד"ה משום צרת בתו ממאנת, בתוה"ד, משכחת לה וכו' שהשיאה אביה ונתגרשה, כתב היעב"ץ דהכי נמי משכחת לה כשהיה אביה במדינת הים, והשיאיה אמה ואחיה שלא לדעת אביה, כדאיתא בקידושין (מד:).

ה) תוס' ד"ה צרתה, תימה נהי דלא עבדה ביה מעשה וכו' וכו'. תירץ הרש"ש, דהכא כיון דליכא עליה איסור אחר, זולת איסור אשת אח מהאב שנפלה לו עכשיו ממנו לייבום. היה סלקא דעתך דאין סברא לאסור צרתה משום דאמרין להלן, זו היא צרת אשת אח וכו' שלא מצינו בכל התורה כולה.

ו) תוס' ד"ה תני שהיו, בתוה"ד, דסד"א הואיל ובחיינו נמצאת איילונית דלמא קיבלה. הקשה הערוך לנר, דמכל מקום ליכא למיטעי, דניחוי אם שהתה אצלו ידעינן דקיבלה בודאי, ואי לא שהתה ידעינן דלא קיבלה. ותיריך בדוחק, דאיירי בגוונא שמת מיד, וא"א לעמוד על דעתו. אולם הקשה אמאי לא כתבו התוס' בקיצור, דהוצרך להשימענו לאחר מיתת הבעל דלא נימא אי הוה חי הוה מקבלה וכדעת הר' אברהם מבורגוילא, שהובא לעיל (ב: בתוד"ה או, וכמו שהקשה עליו תוס' התם מכח האי ברייתא.

ז) בא"ד, אבל איילונית יש לה קול. כתב הערוך לנר דבלאו הכי היה יכול לחלק, דבשלמא מיאון הוא דבר הנעשה בשעה קטנה, אבל איילונית הא בעינן שיהיו בה סימני איילונית מקטנותה, וגם כשתהיה בת כ' שנה ולא תביא ב' שערות כדלקמן (פ:), ולכן ודאי דגם קודם שמגיע לגיל כ', איכא אומדנא דהיא איילונית מחמת הסימני איילונית ושלא הביאה ב' שערות, וכשמגיעה לגיל כ' נעשית איילונית ודאי. וכתב, דאולי זו גם כוונת תוס' שכתב דאיילונית יש לה קול.

דף יב ע"ב

ח) גמ', שלש נשים משמשות במוך. ולרש"י ד"ה משמשות היינו מותרות. ולתוס' ד"ה שלש היינו צריכות לשמש במוך. והקשה הריטב"א על דעת רש"י, דאי ג' נשים מותרות, אם כן קודם הזמן הזה דאמרין משמשת כדרכה והולכת היינו שאינה מותרת לשמש במוך. ואמאי, הא כיון שאינה מתעברת כלל אין המוך מעלה או מוריד כלום. ועוד, רבנן דאמרי אחת זו ואחת זו משמשות כדרכה, לרש"י היינו דאפילו הנך ג' אינם מותרות לשמש במוך, והא כיון דאיכא סכנה להנך נשים איך מכניסות עצמן לסכנה מחמת שומר פתאים ה'. ולכך פירש כדעת רבינו תם בתוס'. אולם הוסיף, שפחות מכן ויותר על כן אינן חייבות, אלא דפעמים מותרות כגון קטנה, ופעמים אסורות כגון גדולה. ולחכמים אפילו אלו משמשות כדרכן אם ירצו ולא בעו מוך.

ט) תוס' ד"ה שלש נשים, פי' הקונטרס וכו' אבל שאר נשים אסור משום השחתת זרע וכו' וכן משמע בנדה. הקשה המרומי שדה דהתם בנדה לא מיירי בורע האיש אלא בהרגשה דנדה [שמביאה עצמה לידי נדות], ומה ענינו להכא. ותיריך, דיסוד איסור השחתת זרע לגבי האשה, משום שהיא משועבדת לבעל שתקלוט את הזרע ותתעבר, ומשום הכי מביא רביה מדאסורה לעשות הרגשה לגרום לעצמה נדות, [אם הווי בנות הרגשה], מחמת שמשועבדת לבעלה להיות טהורה וראויה לתשמיש, והכי נמי משועבדת היא שלא תפלוט הזרע. מלבד ג' נשים אלו שהעבור מוזק להן ורשאיות לפלוט הזרע, דאפילו תשמיש אסור כשמוזק להן כדאיתא בבבא קמא (לב:).

י) בא"ד, בתוה"ד, אבל אם נותנת מוך אחר תשמיש אין נראה לאסור וכו' מידי דהוה אקטנה ואיילונית. הערוך לנר יישב דעת רש"י, דאף דאין האשה מצווה על פריה ורביה והשחתת זרע, מכל מקום איכא איסור לתת מוך מחמת שמעכבת את המשיח כדאיתא בנדה (יג: גבי בא על הקטנה. ולכך דוקא הני ג' נשים אף שראויות להתעבר מותרות לשמש במוך, אבל שאר נשים הראויות להתעבר אסורות מחמת עיכוב המשיח דיש לומר דגם נשים מצוות בזה. עוד הביא מהשיטה מקובצת בכתובות בשם הרמב"ן הרא"ש והריטב"א ליישב שיטת רש"י שהיא מצווה על השחתת זרע הבעל.

יא) תוס' ד"ה אחר הזמן וכו', בתוה"ד, למאן דאמר אין חוששין שמא נשרו, הקשה הערוך לנר. מהא דאמרין לקמן (יג: דגם למאן דאמר אין חוששין, משום צער לידה חיישינן.

יב) בא"ד, ואפילו למאן דפסקי' וכו' משכחת וכו' כגון שפירש וכו'. כתב הרש"ש, דלכאורה מצי לפרש כגון שבעל בסוף י"ב שנה, אך לא קלטה הזרע עד לאחר יב' שנה ויום אחד.

יג) בא"ד, בסוה"ד, אלא כשהביאה ב' שערות איירי. כתב המהר"ם, דלפי זה כל מה דאמרין קודם הזמן הזה, ותוך הזמן הזה, ולאחר הזמן הזה. הכל קאי על הזמן שראויה להביא ב' שערות. דקודם הזמן היינו שנה אחת לפני שראויה להביא ב' שערות, ובתוך הזמן היינו כשראויה להביא, ולאחר הזמן היינו אחר שכבר הביאה ב' שערות.

יד) רש"י ד"ה הוי הן כסימנים, הלכך אין לך יולדת ממאנת אפי' היא קטנה. כתב הר"ש מדעסוי, דמשמע ברש"י דרבה בר שמואל ורב ביבי פליגי על רבה בר ליואי, [דהא מבואר דשייך שקטנה תלד אלא דהוי כסימנים].

הדרה הירמיה

מסכת יבמות דף יג

כג תשרי התשע"ה

דף יג ע"א

כא) גמ', מנהני מילי אמר רב יהודה דאמר קרא וכו'. הקשה הגרע"א (לעיל (ב. במתניתין) למה לי קרא לפטור צרת צרה, הא כיון שנפטרה הצרה מן היבום הוויא אשת אח, והיא ערוה ככל העריות, וממילא יש לאסור צרתה מדין צרת ערוה. וכן כתב רש"י לעיל (ח:) ד"ה אם כן, דלרבי דלא דריש לצרור, מכל מקום צרת צרה פטורה כיון דפטרינן צרה מקרא "דולקחה", דאי בעי האי נסיב ואי בעי האי נסיב. ואם כן צרת ערוה נמי פטורה מטעמא דהוויא כצרת ערוה, ונימא נמי הכי לרבנן. והניח בצריך עיון.

כב) גמ', רב אשי אמר סברא היא וכו'. התוס' הרא"ש הביא דר"ת וריב"ן ובה"ג הקשו, מהא דאיתא לעיל (ג:) בברייתא, צרת צרתה מניין ת"ל לצרור. אם כן היאך אמר רב אשי דסברא הוא. ולכך לא גרסו הני מילי בברייתא. אמנם התוס' לעיל (ב.) ד"ה סוף העולם תירצו, דהכא לא הקשו בגמ' על צרת צרתה, דוודאי דילפינן לה מקרא, כדאיתא בברייתא. אלא דקאי על "אפילו הן מאה". וביאור דברי רב אשי, דכמו שמצינו דצרה אוסרת צרתה, אלמא חזינן דצרה היא איסור חמור כל כך דאלימ לאסור צרתה, כמו כן צרת צרה נמי אוסרת צרתה, דגם היא איסור חמור כערוה. **כג) גמ', וזו ואין צריך לומר זו קתני.** הריטב"א העיר, דכיון דבתרי פירקי לא שייך, לכללא דזו ואין צריך לומר זו. אין כוונת הגמ' בדווקא, אלא דכיון דפירש הכא דאפילו כנס ולבסוף גירש הוויא צרת ערוה, לא פירש לקמן בכל גוונא, אלא נקט בגוונא שלא גירש הערוה, והוא הדין לגירש.

כד) גמ', ותמאן השתא וכו'. כתב הרשב"א, דמסוגיין מוכח דלר' אושעיא אינה יכולה למאן אפילו אם תמאן בנישואי הראשון. דהא אי מודה ר' אושעיא דהיכא דממאנת בנישואי הראשון מהני לפטרה מזיקתה, אכתי קשיא, דתמאן השתא בנישואי הראשון. אמנם הביא דבירושלמי (בפירקין ה"ב) איתא, דאם ממאנת בנישואי הראשון לכולי עלמא מהני ואינה זקוקה ליבום.

כה) גמ', מסייע ליה לר' אושעיא וכו'. הקשה הפורת יוסף, הא לא דמי הא לדר' אושעיא, דר' אושעיא איירי בגוונא דיש זיקה, ולרבותא דאף על פי כן אינה יכולה למאן השתא ולעקור הזיקה למפרע. ובמתניתין מיירי, בדליכא זיקה, דהא הוויא ערוה, וכל מה דבעינן דתמאן הוא כדי להתיר צרתה, ובמה תמאן, הא השתא כבר אידחיא מהאי ביתא. ותירץ, דאפשר דסברה הגמ' דמיירי שיש לו עוד אחים דכלפיהם איננה ערוה והיא זקוקה, ושפיר דמי לר' אושעיא.

כו) תוס' ד"ה לא צרת ערוה, בתוה"ד, ותירץ הר"ר משה כהן דאיכא למימר דמיירי כשחלצה וכו'. הקשה המהר"ם, דאם כן הדרא קושיית התוס' לדוכתא, מנא ליה דטעמא דרמי בר יחזקאל משום דנראית ככלתו, דלמא טעמיה משום דר' אושעיא דאי אפשר למאן לזיקתו, והא דלא אסירא לעלמא, משום שחלצה. ותירץ, דבפשטות איירא הברייתא בשלא חלצה, והטעם שאסורה לאביו משום שנראית ככלתו, אלא דמכל מקום ליכא לאקשווי אדר' אושעיא דיתרץ בשינויא דחיקא דמיירי כשחלצה.

כז) מתניתין, שש עריות חמורות מאלו וכו'. פירש רש"י ד"ה אמו, דמתני' מיירי שנשאן אדם נכרי, וקא משמע לן דכשמת אין צרותיהן אסורות, דאין צרת ערוה אסורה אלא כשנפלה לייבום. והרמב"ם בפירוש המשניות כתב, דמתניתין מיירי נמי אם נשאן אחיו מאביו, וקא משמע לן, דאף דכשמת ונופלת לפניו מאחיו יחד עם צרתה, אינה פוטרת צרתה. דהרי

היא אסורה על אחיו משום ערוה, ולא נפלה ממנו לייבום, דאיננה אשתו משום דלא תפסי קידושין בעריות.

דף יג ע"ב

ח) גמ' כל תיבה שצריכה למ"ד בתחלתה וכו'. הרשב"א הביא דבירושלמי הקשו, מהא דכתיב בתהלים (פ"ט, יח), "ישובו רשעים לשאלה", הא אינה צריכה למ"ד בהתחלתה, ואף על פי כן הטיל לה הכתוב ה"א בסופה. ומשני לדיוטא התחנתה שבשאלו, כלומר דהקרא אתי להדגיש חומר הענין הלכך הטיל לה למ"ד וה"א.

ט) גמ' אלא חוצה למה לי לרבות את הארוסה. הקשה הרשב"א, לרבות ארוסה חוצה למה לי, דהא כתיב לא תהיה אשת אביך, ואשה בין מן הנשואין בין מן הארוסין משמע. תדע, דארוסת אביו וארוסת אחיו אסורות אף דלא כתיב אלא ערות אשת אביך וערות אשת אחיך. (ועיין מה שכתבו התוס' ד"ה לרבות) ותירץ, דהכא בעינן לרבויה לארוסה משום דכתיב "ובן אין לר", דמשמע דוקא בראויה להיות לו ממנה בן, דהיינו מן הנשואין. וסיים דכעין זה איכא בירושלמי (ה"ו).

י) גמ', רבא אמר טעמייהו דבית שמאי דאין איסור חל על איסור. ביאר התוס' הרא"ש, דבית הלל סברי דאף שאינה אחות אשה, מכל מקום הוויא אשה שאין ראויה להתייבם [דהא אם תהיה מותרת ליבום, יחול עליה איסור אחות אשה דמיתלא תלי וקאי. כמו שכתבו התוס' ד"ה דלא], ולכך פוטרת צרתה.

יא) גמ', תינח היכא וכו'. כתב הרשב"א, אי קשיא אמאי לא אקשי ליה, תינח אחות אשתו, אלא בתו ובת בתו וכדו', דעריות דקורבה נינהו ולא מחמת קדושין מאי איכא למימר. כבר פרש"י בד"ה אין איסור. דהמקשה סבר דלמאי דתירץ רבא, לא התירו ב"ש אלא בצרות ערוה דמחמת קדושין. והקשה דאם כן מאי קשיא ליה נשא חי ואחר כך נשא מת וכו', לימא דלא קא שרי ב"ש אלא היכא דנשא מת ואחר כך נשא חי. ותירץ, דאם כן הווי ליה למיתני הכי בהדיא ולא ליתני סתם ב"ש מתירין את הצרות. עוד הביא, שהראב"ד פירש, דכיון דטעמייהו משום דאין איסור חל על איסור, על כרחין אי אפשר למדרש מלצרור דצרת אחות אשה לא מיבמא. וכיון דבטלה דרשה זו, כלהו צרות דחמש עשרה נשים שריין, דהא כלהו מאחות אשה ילפן. וביאר דהא דאקשינן תינח היכא דנשא מת ואחר כך נשא חי וכו'. היינו דאם כן, איכא לקיומי לדרשה דלצרור משום דאחות אשה קדים, וממילא אתיין כלהו קרובי עצמו. ותירץ, דאפילו הכי לא הוויא צרת ערוה במקום מצוה, כיון דלא נפלה ערוה קמיה. ואף על גב דנפלה קמי שאר אחין, לגבי דהאי אחא, הוויא כצרת ערוה שלא במקום מצוה דערוה ושריא.

יב) גמ', הוי ליה צרת ערוה שלא במקום מצוה ושריא. צריך ביאור אמאי חשיב צרה שלא במקום מצוה. וביאר בשו"ת הרשב"א (ח"ו סימן כ"ה) דכיון שאיסור אשת אח לא אלימ למידחי איסור אחות אשה להתירה לייבום הוה ליה צרת ערוה שלא במקום מצוה. וביאר כוונתו הברכת שמואל (סימן ה' אות ב'), דהערוה דאשת אח מפילה לייבום ואם לא חל איסור אשת אח אין מה שמפיל לייבום, ואם כן הוויא צרתה צרת ערוה שלא במקום מצוה.

יג) גמ', הוי לה צרת ערוה שלא במקום מצוה ושריא. הרשב"א ביאר סברת בית הלל דפליגי, דכיון דהיא גופא שרי לגבי שאר אחין, צרת ערוה

הדרה הוי"ו

כן הא דקורין בני הכפרים ליום הכניסה, דאינו מעיקר הדין אלא קולא שהקילו עליהם כדאיתא **במגילה** (ה:). אלא דמעיקרא הקשה ריש לקיש נמי מבני הכפרים כדי לאלומי קושייתו, וגם כדי לתת מקום לר' יוחנן לתרץ מיהא מבני הכפרים, וכשתירץ ר' יוחנן דמנהג שאני, (וכדהוכיח ממקום שנהגו דבמנהג ליכא איסורא), הדר ר"ל ואקשי ליה דאכתי קשיא מבני י"ד ובני ט"ו דהווי איסורא.

כ **תוס' ד"ה דאמר רחמנא וכו'**, והא דאמרינן וכו', ואומר רבינו יצחק וכו', א"נ וכו'. **הקשה הערוך לנר** הא איתא **בבא קמא** (צ:): דאית ליה לרבי עקיבא דאין אדם רשאי לחבול בעצמו. ואף **דלתוס'** (צא:): **ד"ה אלא** פליגי תנאי אליבא דידיה, מכל מקום למי שסבר דאסור קשיא, דאף דליתא לאיסור משום גדידה, הא אסור לחבול בעצמו. ותירץ, על פי מה שכתבו **התוס' בעבודה זרה** (יא:). דעוקרין על המלכים ואין זוהו משום כל תשחית, כיון דעושים לכבודם. אם כן גם איסור חבלה בעצמו משום כל תשחית הוא ואנ נאסר היכא דהווי לתועלת.

דף יד ע"א

א **גמ'**, ור' יוחנן **אמר עשו ועשו**. ביאר **הרשב"א** כפל הלשון, דעשו הם ועשו אחרים כהוראתן.

ב **תוס' ד"ה לא עשו**, בתוה"ד, ותניא בפרק אלו טריפות הרוצה לעשות כדברי בית שמאי עושה ומוקי לה קודם בת קול. ביאר **המהרש"א**, דקשיא להאי לישנא דמפרישין פלוגתייהו קודם בת קול, דאיכא למאן דאמר דקודם בת קול נמי לא עשו בית שמאי כדבריהם, ועל זה שפיר מקשינן מהתם. אבל ללישנא דפליגי רק לאחר בת קול, לא קשיא מהתם. דקודם בת קול לכולי עלמא עשו בית שמאי כדבריהם. אך הביא דבגמ' שם איכא, למאן דמוקי הא דהרוצה לעשות כדברי בית שמאי עושה אפילו לאחר בת קול. ולפי זה קשיא גם להאי מאן דאמר.

ג **תוס' ד"ה כי אמרינן**, וא"ת מה תירץ וכו'. **הרא"ש** (סימן ט', ובתוספות **הרא"ש לעיל** יג: עיין שם אות יח') תירץ, דלא שייך לא תתגודדו היכא שהמקום גורם, דבני העיר נמי היו קורים ביום הכניסה אילו היו גרים בכפר. וכעין זה כתב **בשו"ת גינת ורדים** (חלק או"ח ח"א סי' י"ג), דלא שייך לא תתגודדו אלא כשאחד סובר דהא דקעביד חבירו טעות היא בידו, אבל בני עיירות מודים שבני הכפרים עושים כדן, ובזה לא שייך לא תתגודדו.

ד **בא"ד**, וכן נראה דאמר בירושלמי דבן עיר אינו מוציא בן כרך וכו'. **הב"ח** מגיה "בן כפר", דהא זהו כוונת התוס' להוכיח דבני הכפר אינם יוצאים מבני העיר. אבל **בירושלמי** לפנינו (פ"ב דמגילה ה"ג) איתא להדיא "בן כרך". וכתב **היפה עיניים**, דלפי זה צריך לפרש כוונת התוס' דכמו דבן עיר אינו מוציא בן כרך, מסתבר דהוא הדין אין בן עיר מוציא בן כפר. ולפי זה על כרחך שבני הכפרים קוראים לעצמם.

ה **בא"ד**, וכיון שבני הכפרים היו בקיאים לקרות. אמנם **רש"י במגילה** (ב.) **ד"ה אלא שהכפרים** כתב, דבני הכפרים אינם בקיאים לקרות וקורא להם אחד מבני העיר. [ויש לומר, דליכא לאקשווי לדידיה קושית התוס', דאיכא למימר דסבר דאבבי אית ליה **כהרא"ש** אליבא דר' יוחנן (עיין לעיל אות ג:). דהיכא דהמקום גורם לא שייך לא תתגודדו. (י.צ.ב.).]

ו **בא"ד**, דבני הכפרים היו קורין בעירם, וכו'. מבואר מדבריהם דאם בני הכפרים היו קורין בעיר הוו כשני בתני דינים בעיר אחת ואסור. אבל **הר"ן**

במקום מצוה דערוה היא ואסירא. וכן איתא **הריטב"א**, והוסיף, דסברי בית הלל דאיסור חל על איסור באיסור מוסיף, וכיון שנאסרה על כל האחים אסירא נמי לדידה. [נוצריך עיון מה נימא היכא דליכא אחים אחרים. (י.צ.ב.).] **והתוס' הרא"ש** ביאר, דכיון דהצרה זוקקה לו ליבום מכח שהיא אשת אחיו, ואחיו היה נשוי נמי אשה שהיא ערוה לו, ממילא היא אסורה. [דהיינו דסברי, דעל מנת לאסור הצרה מקרא ד"לצרור", לא בעינן שהערוה תיפול עמה יחד לייבום. אלא סגי במה שהיא נפלה ליבום, והויא צרת ערוה משום שהיתה צרתה טרם מיתת האח.].

יד **תוס' ד"ה כיון דכתיב**, בתוה"ד, היינו נמי אל החוץ וכו'. כוונתם מבוארת יותר בדברי **הריטב"א**, שכתב דמצינו קרא "להחלונות", והיינו דהלמ"ד באה לשימוש, לפרש שהולך למקום ההוא, והה"א הוא ה"א הידיעה, וכמו כן הכא ה"א הראשון הוא ה"א הידיעה והה"א שבסופה הוא במקום הלמ"ד שבתחילתה.

טו **תוס' ד"ה דלא אתי וכו'**, בסוה"ד, הילכך לא פקע. **הקשה הרש"ש**, דסוף סוף, הויא ליה צרת ערוה, משום איסור אשת אח מאביו שלא במקום מצוה, דהא האחות אשה אינה נופלת ליבום, והויא אשת אח שלא במקום מצוה. ותירץ, דבית שמאי סברי דכיון שהאיסור הוא משום האח שמת עתה, אין סברא לאסור צרתה. עוד מתבאר על פי מה שיסד **הגר"ח** (הובא **בחידושי הגר"ש רוזובסקי** סימן ב' אות ג:), דמהא דגבי מצות יבום הותר איסור אשת אח, חזינן, דאין ערוות אשת אח פוטרת מיבום אפילו שלא במקום מצוה. [ואולי לכך נתכוין **הרש"ש**. (י.צ.ב.).]

טז **רש"י ד"ה ואימא כוליה להכי הוא דאתא**, שלא תעשו אגודות. **הקשה הרשב"א** דאינו מחזור לעקור קרא דלא תתגודדו ממשמעותיה, שנאמר לגבי מת. ולפרשו רק לענין אגודות. והביא שראה **בתשובת רבינו שרירא או רב האי גאון**, דפירשו, דהקשה הגמרא מאי נפקא בין לא "תתגודדו" ללא "תתגודדו", נימא דכוליה אתא למיסר גדידה על המת. וחזר בו ר"ל, דבאמת אין חילוק, אלא הוה ליה לקרא למימר לא תגודדו, וכיון דשנה הכתוב תי"ו ונל"ת על כרחך אתי להוסיף איסור להיעשות אגודות.

יז **רש"י ד"ה אם כן לכתוב לא תגודדו**, מדלא כתיב תגודדו לשון אגודה. **להפירוש** שהביא **הרשב"א** (הובא באות הקודמת), צריך לפרש, דלא תגודדו משמע עשיית חבורה, ופירש **הרשב"א** שהוא מלשון גודו אילנא, והיינו קציצת האילן.

יח **גמ'**, **אמר ליה עד כאן לא שנית וכו'**. **הקשה התוס' הרא"ש**, מאי אהדר ליה ר' יוחנן, הא אכתי קשה דהוי איסור אגודות, והיא גופא תיקשי אהא דהתירו בערבי פסחים. ותירץ, דכוונת ר' יוחנן, דליכא לאיסור אגודות, בגוונא שאינם עושים כן משום פלוגתא, אלא שהמקום גורם. והוא משום דבני העיר נמי אילו היו גרים בכפר היו עושים כמותם. והוא מה שהוכיח ר' יוחנן ממלאכה בערבי פסחים. וגם למה שהשיב ריש לקיש אמאי לך אנא איסורא וכו' לא חשש ר' יוחנן להשיב, משום דסבר דגבי איסורא נמי לא חשיב לא תתגודדו מהאי טעמא.

יט **רש"י ד"ה אמאי לך אנא איסורא**, דאסרי להו רבנן לבני ארביסר וכו'. **הקשה הריטב"א דלעיל** פירש **רש"י בד"ה לא תעשו אגודות** דהקושיא היא גם מבני כפרים שקורין ליום הכניסה, ואמאי שינה כאן פירושו דקאי רק על בני כרכים ובני עיירות. ותירץ, דוודאי עיקר הקושיא היתה מהשינוי בין בני כרכים לבני עיירות, משום דהווי מעיקר הדין, מה שאין

הדרה הויכחי

מסכת יבמות דף יד – דף טו

כד תשרי – כה תשרי התשע"ה

התוס', והגמ' באה להוכיח דעשו בית שמאי כדבריהם, ומודעי להו לבית הלל ופרשי. ואף על פי כן גריס הרמב"ן, "ומאי אולמא האי מהאי". ופירש, דכוונת הגמ' לאקשווי דאם נפרש הטעם שלא פרוש משום שהודיעו, למה לן תרי בבי, דנשאו בית שמאי נשים משל בית הלל, וגם משתמשים בכליהם. הא הכל חד טעמא הוא, דהודיעו להם. ובשלמא אי נימא דלא עשו בית שמאי כדבריהם אתי שפיר, דבבא קמייתא דנושאים נשים, היינו משום שלא עשו בית שמאי כדבריהם, ובבא בתרייתא משום דמודעי להו. ומשנינן, דמהו דתימא שלא נסמוך על ההודעה, ודוקא בצרה שרי משום דקלא אית לה, קא משמע לן דהטעם משום דהודיעו וסמכינן על ההודעה.

(יד) [תוס' ד"ה פשיטא, ונראה דס"ד דלשום תנא לא הוי ממזר מיבמה לשוק, אלא דווקא מחייבי לאוין דשאר כדתנן בהחולץ וכו'. צריך עיון מזה דאיתא לקמן (מד.) במתניתין, דלר' עקיבא יש ממזר ממחזיר גרושתו. ופירש רש"י (מט:): ד"ה והבא על הסוטה, דתרי תנאי אליבא דר' עקיבא, והאי תנא סבר דלר' עקיבא הולד ממזר אפילו מחייבי לאוין דלאו דשאר. ואם כן קשה מאי סלקא דעתיה דמקשה דלשום תנא לא הוי ממזר מיבמה לשוק, לפי שאינה חייבי לאוין דשאר. הא איכא האי תנא דדף (מד.) דאית ליה דיש ממזר ממחזיר גרושתו. וצריך לומר, דהתוס' אולי לשיטתם לקמן (מט.) ד"ה הכל מודים, דכתבו, דלכולי עלמא בעינן חייבי לאוין דשאר. אלא דתנא דמתני' דדף (מד.) סבר דמחזיר גרושתו הוי נמי חייבי לאוין דשאר. (י.צ.ב.).]

(טו) תוס' ד"ה ובספק אשת איש, בסוה"ד, לא נהירא דבהדיא חשיב הכא ההיא פלוגתא דהמגרש אשתו ולנה עימו בפונדקי. הערוך לנר תירץ, דבבא על ספק אשת איש איכא רבותא נוספת. דהוה אמינא דדוקא במגרש אשתו ולנה עימו בפונדקי, אמרי בית שמאי דלא בא עליה לשם קידושין כיון שאיננה אשתו ולא אגידא ביה. אבל בגוונא שגירשה בספק, ואכתי אגידא ביה, הוה אמינא דמודי שבא עליה לשם קידושין. ולבית הלל נמי איכא רבותא, דהוה אמינא, דדוקא במגרש אשתו ולנה עימו תלינן דבא עליה לשם קידושין, משום דאין אדם עושה בעילתו בעילת זנות, אבל הכא דאין זו בעילת זנות דהא אשתו היא (והיינו דזה דרך אישות) הוה אמינא דמודו בית הלל שלא בא עליה לשם קידושין, קא משמע לן דבהא נמי פליגי.

(טז) גמ', מאי שנא וודאי דאיסורא הוא ספק נמי. פירש רש"י בד"ה מן הספק, דקא סלקא דעתך השתא דהיינו איסור ספק, כגון מגרש ולנה עימו בפונדקי. והרשב"א העיר, דלא משמע כן בלשון הגמ' דהיאך סתמו כל כך לומר "ספק" ולא אמרו בהדיא "מגרש אשתו ולנה עימו בפונדקי". ולכך פירש בהרמב"ן, דספק היינו שיש ספק על אשה זו האם היא צרה או לא, ומשום הכי מקשינן מאי שנא דפרשו מוודאי צרה, ולא מספק. הרי ספק נמי איסורא הוא וצריכין לבדוק, שהרי מפני ספק אחד שנתערב במשפחה נעשית כל המשפחה עיסה לכשרים. ומשנינן דוודאי פרוש גם מן הספק, אבל לא פרוש מן הסתם כיון שהודיעו להם.

דף טו ע"א

(א) גמ', אלא אי אמרת לא עשו מאי מה נעשה. צריך ביאור הא בני צרות דבית הלל פגומים נינהו לבית שמאי דהם בני חייבי לאוין, ונימא דמשום הכי אמר מה נעשה. וביאר הרמב"ן דבזה לא איכפת לן כל כך כיון שהם

(מגילה ב: מדפי הרי"ף ד"ה ויש לשאול) כתב, דאפילו אם קורין בני הכפר בעיר, לא הוו כשני בתי דינים בעיר אחת. כיון שבני הכפרים מצויינים לעצמם ודעתם לחזור, ואחד מהם הוא שמוציאם, הילכך הוי להו כשתי בתי דינים בב' עיירות.

(ז) גמ', ת"ש במקומו של ר' אליעזר וכו'. הקשה הריטב"א, דהוה ליה לתרוצי דהתם אינו אגודות, משום דהרואה אומר דבמקומו של ר' עקיבא לית להו ברזל, כדאמרינן לעיל (יג:): גבי מלאכה, דהרואה אומר מלאכה הוא דלית להו. ותירץ, דתירוצ' הגמ' עדיף לן.

(ח) גמ', סד"א משום חומרא דשבת כמקום אחד דמי. ולפי זה הקושיא היא לאביי, דסבר דשתי בתי דינים בעיר אחת אסור. והעיר הרשב"א, דאף על גב דכבר נדחו דברי אביי, מכל מקום אורחא דתלמודא להקשות עוד קושיא אף שכבר נדחו דברי האמורא. והביא, שיש גורסים דסלקא דעתך אמינא משום חומרא דשבת כבית דין אחד בעיר אחת דמו, וקשיא לרבא. וכן כתב בתוספות הרא"ש.

(ט) גמ', שם. הקשה הרשב"א, מהו הלשון "סלקא דעתך אמינא" הא איירינן הכא בדעת המקשן שהקשה מהתם, ונדחה. והוה לן למימר "קסבר משום חומרא דשבת", דהלשון סלקא דעתך משמע, דלדין יש הוה אמינא כן. ותירץ, דאין כאן מקשן ותרצן, אלא כולה מילתא דגמ' אתי למימר, דהאי דינא אינו שייך לדין אגודות. אלא שנאמר בדרך קושיא ותירוצ'ן. ולכך מקשינן ודקארי לה מאי קארי לה, היינו למה לן לאשמועינן דאין זה שייך לדין אגודות, ותירצו דסלקא דעתך דהוה כשני בתי דינים בעיר אחת.

(י) גמ', אלא הכי קאמרינן, רבי אבהו היכי עביד הכא הכי וכו'. צריך ביאור מה ענין קושיא זו לנידון הסוגיא דקאי לענין איסור אגודות. וביאר התוס' הרא"ש, דכי היכי דשרי לחד גברא לעשות הכא כמר והכא כמר, הכי נמי שרי לשלשה אנשים במקום אחד למיעבד חד כמר וחד כמר. והריטב"א כתב, דאין הכי נמי קושיא זו לא שייכא הכא כלל ואגב אורחא אייתו לה.

(יא) גמ', והאיכא שמעא. רש"י בד"ה והא איכא, פירש הקושיא, דהיאך שרי לר' אבהו לטלטל במקומו הא שמשו יבוא להקל האי קולא גם במקומו. והקשה הרשב"א מהיכי תיתי להחמיר כל כך שלא לעשות במקומו את הקולא דסבר, משום החשש דשמא יבוא שמשו לזלזל בדבר במקום מי שמחמיר בו. ולכך פירש, דהא איכא שמעא דר' אבהו, שיחשוב דר' אבהו סובר כר' יוחנן ואינו מטלטל משום דכך הדין, ואחר כך כשיטלטל במקומו יבוא לחשדו שעובר על איסור. ומשנינן, דמודע ליה לשמעא שהוא סובר לקולא, אלא דמשום כבודו דר' יוחנן החמיר. ובתוס' ישנים ד"ה והא איכא פירשו הקושיא, דהשמש יחשוב דשרי לעשות אגודות כיון שרואה שר' אבהו עושה פעם כן ופעם כך.

דף יד ע"ב

(יג) תוס' ד"ה בשלמא, בתוה"ד, והשתא לפי האי גירסא מוכח שפיר וכו'. כתב המהר"ם, דלהאי גירסא אין לגרוס בגמ' "ומאי אולמא האי מהאי", דוודאי אולמא ואולמא, דמהאי יש להוכיח דלמאן דאמר עשו כדבריהם, הטעם שלא נמנעו הוא משום דמודעי להו ופרשי, ולא משום שלא עשו בית שמאי כדבריהם. דלמאן דאמר לא עשו כדבריהם יקשה למה בית שמאי השתמשו בכליהם של בית הלל. אמנם הרמב"ן גריס נמי כגירסת

הדרה הירמי

התינוק. והפני יהושע (שם) תירץ, דבסוכה החמירו בחינוך טפי, משום דאסמכוה אקרא "דכל האורח". והריטב"א (שם) תירץ, דמשום "תשבו כעין תדורו" חייב האב שישן עימו התינוק. נוכחו שמצינו לרבא בסוכה (שם), דבעינן קרא לפטור נשים מסוכה, משום דסלקא דעתין דיתחייבו משום תשבו כעין תדורו, מה דירה איש ואשתו אף סוכה כן. עוד יש להוסיף שמצינו בברכות (כה.) שהיה דרכם לישן עם בניהם הקטנים בקירוב בשר. (י.צ.ב.).

ז) גמ', התם הרואה אומר לאפוקי אויר קעביד. הקשה הערוך לנר, הא יש להוכיח נמי מרישא דמתניתין (דסוכה כח:), דנחלקו בית שמאי ובית הלל גבי מי שהיה ראשו ורובו בסוכה, ושולחנו בתוך הבית. והוכיחו בית הלל לבית שמאי מר' יוחנן בן החורנית שעשה כדבריהן, והלכו אליו זקני בית שמאי ולא מיחו בו. ואי נימא דלא עשו בית שמאי כדבריהם מהיכי תיתי שימחו בו. וגם ממה שבית שמאי השיבו לבית הלל, דלא כך היה המעשה, ובאמת מיחו בו. ואי לא עשו כדבריהם אמאי בעו למחות. ועלה ליכא לשינויי הא דמשני הגמ' דהרואה אומר לאפוקי אויר קעביד. ונשאר בצריך עיון.

ח) תוס' ד"ה עירוב מקואות, כותל שבין שתי מקואות שנסדק וכו'. התפארת ישראל (מקואות פ"ו מ"א) ביאר, דנסדק היינו כל הכותל לאורכו או לרוחבו.

ט) בא"ד, משמע דלמעלה כשאין דבר מפסיק צריך שיהא צף על רומו כקליפת השום. הר"ש בטהרות (פ"ח מ"ט) תירץ, דהתם נמי הא דבעינן שיעור רוחב כשפופרת הנוד ורום כקליפת השום, לא בעצם שיעור חיבור המים, אלא הווי שיעור בפירצה.

דרף טו ע"ב

י) גמ', ראה אותן שהן לחין. פירש רש"י ד"ה שהן לחין, דחשש שמא נגע עם הארץ בגב החבית שהיתה כלי חרס וטימאה מדרבנן. והקשה הריטב"א, הא כלי חרס אינו מטמא מגבו. ותירץ, דשמא בעם הארץ החמירו שיטמא מגבו. וכתב, דמיהו אין צריך לפירוש רש"י, דיש לומר דחשש שמא נגע בו עם הארץ בתוכו או שמא מסקו הזיתים בטומאה. והרש"ש רצה, לתרץ קושית הריטב"א, דכוונת רש"י שהכלי חרס קיבל טומאה מעם הארץ בהיסט. דמטמא בהיסט כזב. ודלא כהתוס' בחגיגה (ט:): ד"ה בגדי ע"ה דהאריכו בראיות דעם הארץ אינו מטמא בהיסט, דלענין זה לא עשאוהו כזב. אמנם דחה תירוצו, משום דאם כן יהיו הזיתים נמי טמאים בהיסט, ולמה ליה לרש"י למימר "וטימאתם" דהיינו שהחבית טימאה את הזיתים.

יא) גמ', בית שמאי אומרים אין צריכה לנקב ובית הלל אומרים צריכה לנקב. כתב רש"י בד"ה אין צריכה לנקב ובר"ה צריכה לנקב, דפליגי אם מוהל היוצא מן הזיתים מי פירות הוא ואין מכשיר או דהוי כשמן ומכשיר. אבל ר"ע מברטנורא (עדות פרק ד' משנה ו') פירש, דלכולי עלמא מוהל הווי כשמן, ופליגי אי סגי במחשבה דלא ניחא ליה (והכי סבירא להו לבית שמאי), או דבעינן מעשה לגלות על מחשבתו. ומשום הכי לבית הלל צריכה לנקב, דכל זמן שלא ניקב, הווי בחזקת דניחא ליה ומכשיר. וכן משמע ברמב"ם (פ"א מטומאת אוכלין ה"ז).

יב) תוס' ד"ה צריכה לנקב, בתוה"ד, וקשה דבסוף פ"ק דשבת וכו'. הקשה הערוך לנר הא בית שמאי סברי (שם), דגזרו על הבצירה ולא על המסיקה,

כשרים בקהל ישראל, ודי להם תקנה בזה.
ב) גמ', דרכיה דרכי נועם וכו'. ביאר הריטב"א, דכיון דמעיקר הדין הלכה כבית הלל, אלא דלרווחא דמילתא רצו לתקן שתחלוץ להתיירה לכולי עלמא, אין לתקן תקנה שתמאס אותה על בעלה, משום דאין זה דרכי נועם.

ג) גמ', תאבני מתי תבוא לידי צרת הבת ואשאנה. פירש רש"י ד"ה מתי, שרצה שתבוא לידו צרת הבת מאחיו. והקשה התוס' הרא"ש, דלא נהירא לומר כן שהיה תאב למיתת אחיו. ולכן פירש להיפך, שרצה שתבוא לידו צרת הבת מאדם זר, וישאנה כדברי בית הלל שפוטרים אותה מיבום נואם כן אף דהיה כהן, הותרה לו. כיון דאין בחליצתה כלום כדאיתא במתניתין. ומוכחין דבית שמאי עשו כדבריהם, משום דאי לא, הא ליכא כלל חידוש בדבריו. אבל אם עשו כדבריהם אתי ר' טרפון למימר שרוצה לאפוקי מדעתם, ולעשות כבית הלל. ודחינן דלא עשו כדבריהם ואימא "ואשאנה" והיינו לאחי בעלה, וכבית שמאי, והיה תאב לעשות כבית שמאי, ומקשינן והא תאבני קאמר, דהיאך יתכן שהוא תאב לעשות שלא כבית הלל ושלא כבית שמאי. (דהא בית שמאי נמי לא עשו כדבריהם). ומשנינן, דעל כרחך צריך לומר דבית שמאי עשו כדבריהם והוא היה תאב להורות שלא כדבריהם, ולא עוד, אלא לאפוקי נמי מדר' יוחנן בן נורי שתיקן דלכולי עלמא יחלצו.

ד) גמ', ואי בעית אימא יש תנאי בביאה איכא בינייהו. פירש רש"י ד"ה יש תנאי בביאה, דנחלקו אם אדם מוחל על תנאי בשעה שבוטל כדי שלא תהיה בעילתו בעילת זנות, או שאינו מוחל. וכתב הריטב"א, דהלשון "יש תנאי בביאה" דחוק להאי פירושא. (וכונתו דהוה ליה למימר "אדם מוחל על תנאו איכא בינייהו" דהלשון "יש תנאי בביאה" משמע דנחלקו האם שייך תנאי). ופירש בשם הראב"ד, דנחלקו האם חל תנאי בקידושי ביאה, דלאחרים אין חל תנאי כלל משום דמילתא דליתא בשליחות ליתא בתנאי, ואי אפשר לקדש בביאה על ידי שליח. ולתנא קמא חל תנאי משום דאיתקוש הויות להדדי, וכי היכי דבקידושי כסף ושטר מהני תנאי, הוא הדין בביאה. [ועיין בכתובות עד. דפשוטת דגמרא כתנא קמא.]

ה) גמ', מעשה וילדה כלתו של שמאי הזקן ופחת את המעזיבה וכו'. הקשה הערוך לנר, הא לעיל (יד.) אמרינן, דטעמא דמאן דאמר לא עשו או משום שבית הלל רובא, או משום שיצאה בת קול דהלכה כבית הלל. ותרי הני טעמי לא שייכי גבי שמאי עצמו, דהוא היה קודם בת קול. ואפשר דהוה גם קודם שרבו תלמידי בית הלל. ותירץ, דלמאן דאמר לא עשו כדבריהם טעמא הוי משום לא תתגודדו, ואף דבגמ' (שם) הסיקו דלא שייך לא תתגודדו גבי בית שמאי ובית הלל, משום דהוה כשני בתי דינין בשתי עיירות. היינו דווקא למאן דאמר עשו, אבל למאן דאמר לא עשו, טעמא משום לא תתגודדו. [וטעמא דלעיל (יד.) פירשה הגמ' טעמא דלא עשו, משום בת קול או משום רובא, ולא משום לא תתגודדו. היינו משום דהתם קיימינן לדעת ר' יוחנן, דפליגי אריש לקיש וסבר דאין איסור לעשות אגודות. (י.צ.ב.).]

ו) גמ', וסיבך על גבי מיטה בשביל קטן. הקשה הפני יהושע (סוכה כח:): מה שייך לחייב בחינוך קטן בן יומו שאין בו דעת כלל. וביאר המהרש"ל (כאן), דהיה לה גם בן קטן הצריך לאימו דיש בו דעת, ושמאי סבר שקטן הצריך לאימו חייב בסוכה, וכיון שלא היה אפשר לאמו היולדת לישן בסוכה, הוצרך לפחות המעזיבה משום הקטן שישן עימה, ולא משום

קרא.
 (טו) תוס' ד"ה מה לאלמנה, בתוה"ד, דמתחללת בביאת גר עמוני וכו' התם מקרא דריש וכו'. המהרש"א במהדורא בתרא כתב דדבריהם מגומגמים, דמשמע דמקרא ד"כי תהיה לאיש זר" דרשו בגר עמוני, דמתחללת משום אסור חללה. והקשה, דאם כן בבא על אחותו דמשוי לה זונה, נדרוש נמי דמשוי לה חללה, כיון שהוא זר אצלה מעיקרא. וכתב דלרוב הפוסקים (בפרק י' יוחסין) ליכא לפסול חללה אלא מפסולי כהונה, ושאר הפסולים משווי לה זונה. ובקובץ הערות (מ"ד י') תירץ, דלשיטת תוס' זר אצלה מעיקרא היינו שהחסרון הוא מחמת פסלות, ולא שיש איסור לבא עליה מעיקרא. ואם כן האיסור בבא על אחותו אינו משום פסלות אלא שהמעשה אסור ואם כן לא שייך דלהווי פוסל מדין חללות. (ועיין שם עוד שהוכיח שגם רש"י סבר כן ודלא כהרשב"א).

(טז) תוס' שם בסוה"ד, וי"ל דר' יהודה סבר לה כרבי עקיבא וכו'. בתוס' הרא"ש הוסיף ביאור, דכיון שהולד מכותי ועבד ממזר, ליכא למילף מבינייא, כיון שאין פסולם שוה. דהיינו דלא שייך למילף פסול חללות מפסול ממזרות. ואם כן שפיר ליכא למילף במה הצד, דנימא חלל יוכיח שאין הולד ממנו ממזר.

דלהלל אף על הבצירה לא גזרו. ואם כן מאי קשיא לתוס' אמאי לא גזרו על המסיקה, הא בית שמאי סבירא להו הכא, דמוהל היוצא מן הזיתים לא חשיב משקה, ושפיר לא גזרו. ותירץ, דקושית התוס' לפי פירוש ר"ע מברטנורא (הובא באות הקודמת) דלכית שמאי נמי מוהל היוצא חשיב משקה, והטעם שאין צריך לנקב הוא לפי שלא ניהא ליה בזה, ושפיר הקשו התוס' דאם כן שייך גם בזה חשש שמא ימסוק בקופות מוּפפות כמו דחששו בבצירה.

(יג) גמ', למיפשוט ולד מחזיר גרושתו. ביאר הריטב"א דאין להסתפק אלא בולד מחזיר גרושתו, אבל בשאר לאוין כגון גר עמוני ומואבי וממזר, הרי היא מתחללת בביאתה לכהונה, דורים הם אצלה מעיקרא, וכדאיתא לקמן (סט). דביאת זר מעיקרא מחללת (את הנבעלת) לכהונה. אם כן שפיר יש לפשוט בקל וחומר מאלמנה דהולד חלל ופסול לעבודה, דליכא למיפרך מה לאלמנה שהיא עצמה מתחללת.

(יד) רש"י ד"ה היא עצמה מתחללת, בתוה"ד, דכתיב לא יחלל זרעו בעמיו ועמיו היינו אשתו. המהרש"א תמה על דבריו מהא דלקמן (מד:): פירש רש"י ד"ה שכן היא עצמה מתחללת, דילפינן לה מדכתיב "לא יחלל זרעו" דמשמע שני חילולין אחד לו ואחד לה. וכן ילפינן בתמורה (ה:): מהאי

הצטרף גם אתה ללומדי ה"דרף היומי" בעיון!!!

זמני השיעור בדף היומי ע"י רבני הכולל בכל יום בין השעות 10:30 - 9:30
 בבית הכנסת 'שע"י קהילת אשכנז' רחוב חתם סופר 2 קרית ספר מודיעין עילית ת"ז

יש אנשים שרוצים לעשות יד ושם לזכר עולם על נשמת אבותיהם ועושים להם מצבה של אבן וכו'...

יתנדב עבורו איזה ספר הצריך לרבים ללמוד בו, ויכתוב עליו את שמו, ובכל עת שילמדו בו יהיה לנחת רוח לנשמת הנפטר... (הח"ח באהבת חסד ח"ב פט"ו)

כתובת המערכת: רח' שאגת אריה 17/25 קרית ספר מודיעין עילית. טל/פקס: 08-9741714 ©

למנויים, לתרומות, להנצחות ולכל ענין 052-7113060 Dafyomi@okmail.co.il

<http://www.shtaygen.co.il/?CategoryID=1124>